

SCRIPTIE

MENS - DIERRELATIE

HET BEWUSTZIJN VERGROTEN VAN DE INVLOED VAN
DIERGEZONDHEID OP MENS-DIERRELATIE IN DE
VETERINAIRE PRAKTIJK.

DISCLAIMER

Dit rapport is gemaakt door een student van Aeres Hogeschool als onderdeel van zijn/haar opleiding. Het is géén officiële publicatie van Aeres Hogeschool. Dit rapport geeft niet de visie of mening van Aeres Hogeschool weer. Aeres Hogeschool aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor enige schade voortvloeiend uit het gebruik van de inhoud van dit rapport.

AUTEUR

Marissa Zijlmans

OPLEIDING

AD Veterinair Praktijkmanager
Aeres Hogeschool Dronten

DATUM/PLAATS

14 augustus 2023
Dronten

Scriptie

Mens-dierrelatie

Bewustzijn vergroten invloed diergezondheid op mens-dierrelatie in de veterinaire praktijk.

Een vooronderzoek naar het bewustzijn over de invloed van diergezondheid op de mens-dierrelatie.

Dronten 14-08-2023

Auteur:

Marissa Zijlmans

Afstudeerdocent:

Sandra Haven

School:

Aeres Hogeschool Dronten

Opleiding AD Veterinair Praktijkmanager

Omslagfoto: Canva, 2023. Copyright 2023, Canva.

Voorwoord

Voor u ligt het vooronderzoek van mijn scriptie over mens-dierrelatie. De scriptie is het afstudeerwerkstuk voor de opleiding Veterinair Praktijkmanagement op de Aeres Hogeschool in Dronten.

Het onderwerp mens-dierrelatie, met als hoofdvraag 'Hoe kan de praktijk het bewustzijn vergroten over de invloed van diergezondheid op de mens-dierrelatie?', is gekozen, omdat het mij een interessant onderwerp leek gezien de situatie die momenteel speelt. Eigenaren ervaren hoge kosten bij de dierenarts. Zou dit bijdragen aan een verminderd diergezondheid en welke rol speelt de mens-dierrelatie hierin?

Deze scriptie is bedoeld voor dierenartspraktijken, om als advies over te nemen voor maatregelen betreffende mens-dierrelatie. De scriptie zal daarbij ingaan op welke stappen de praktijk kan nemen om het bewustzijn over de invloed van diergezondheid op mens-dierrelatie te vergroten. Dit kan uiteindelijk leiden tot een betere relatie tussen mens en dier, maar ook tussen de praktijk en cliënt.

Graag bedank ik mijn scriptiebegeleidster Sandra Haven voor het begeleiden en meedenken gedurende het schrijven van het vooronderzoek. De feedback zorgde ervoor dat ik kritischer keek naar wat ik had geschreven en om dit te verbeteren, waardoor ik nog meer leerde over het onderwerp. Daarnaast wil ik Kyra Breukelman en Stefan Hoyng, van Anicura de Tweede Lijn in Zwolle, bedanken voor de medewerking aan het interview, evenals paraveterinair Julia Bos, Taima Sjoerds en Denise Pront. Ook wil ik de gesproken huisdiereigenaren bedanken voor de medewerking aan het interview. Als laatste wil ik ook mijn moeder bedanken voor de laatste spellingscontrole.

Marissa Zijlmans, Dronten
14-08-2023

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
Hoofdstuk 1. Inleiding.....	6
1.1 Veranderende mens-dierrelatie	6
1.2 Dierenwelzijn	7
1.3 Human Animal Bond Research Institute.....	9
1.4 Veterinaire sector	11
Hoofdstuk 2: Materiaal en methode	13
2.1 Hoofd- en deelvragen	13
2.2 Deskresearch	13
2.3 Interview.....	13
2.4 Manier van onderzoek.....	14
2.5 Planning	15
Hoofdstuk 3: Resultaten	16
3.1 Thema's	16
3.2 Resultaten deelvraag 1	18
3.3 Resultaten deelvraag 2	19
3.4 Resultaten deelvraag 3	19
3.5 Resultaten deelvraag 4	19
Hoofdstuk 4: Reflectie en discussie	21
4.1 Reflectie deelvraag 1	21
4.2 Reflectie deelvraag 2	21
4.3 Reflectie deelvraag 3	22
4.4 Reflectie deelvraag 4	22
4.5 Overige reflectie	23
Hoofdstuk 5: Conclusie en aanbeveling	24
5.1 Conclusie deelvraag 1	24
5.2 Conclusie deelvraag 2	24
5.3 Conclusie deelvraag 3	24
5.4 Conclusie deelvraag 4	25
5.5 Conclusie hoofdvraag	25
Bronvermelding	26
Bijlagen	31
Bijlage A: Topiclijst eigenaren	31
Bijlage B: Topiclijst medewerkers dierenartspraktijk.....	31
Bijlage C: Interview medewerkers dierenartspraktijken	32

Bijlage D: Interviews huisdiereigenaren	40
Bijlage E: Gecodeerde interviews	46
Bijlage F: Schriftelijk rapporteren checklist	54

Samenvatting

Uit onderzoek van de American Veterinary Medical Association (z.d.) is gebleken dat eigenaren hun huisdier beschouwen als onderdeel van de familie; dit vindt 76% van de katteneigenaren en 85% van de hondeneigenaren. De mens-dierrelatie wordt volgens de AVMA (z.d.) beschreven als een wederzijds voordelige en dynamische relatie tussen mensen en dieren die wordt beïnvloed door gedrag dat essentieel is voor de gezondheid en het welzijn van beiden. Hierbij draait het onder andere om emotionele, psychologische en fysieke interacties. Een sterke band tussen mens en dier kan positief en negatief zijn voor het dierenwelzijn. Positief gezien zal een eigenaar meer gemotiveerd zijn om tijd en geld te besteden aan veterinaire handelingen. Door onwetendheid zijn eigenaren onbewust afhankelijk van de informatie die de dierenarts deelt. Voor dierenartsen is het belangrijk dat zij het belang van dieren voor de mens begrijpen en de voordelen inzien die de mens-dierrelatie heeft op de humane samenleving (Wensley, 2008). Daarom is de hoofdvraag: 'Hoe kan de praktijk op middellang termijn het bewustzijn vergroten over de invloed van diergezondheid op de mens-dierrelatie?'

Voor het onderzoek is gekozen voor een kwalitatief onderzoek. Er zijn zeven interviews afgenomen met huisdiereigenaren, paraveterinair en een dierenarts van een tweedelijns dierenkliniek. Daarnaast is er ook gebruik gemaakt van deskresearch. Bij de interviews kwamen negen thema's ter sprake, waarvan vijf thema's benoemd door meerdere geïnterviewden. De thema's waren: mens-dierrelatie in de praktijk, bewustzijn, omstandigheden behandeling, mens-dierrelatie en stresservaring.

Uit de interviews werd geconcludeerd dat de huisdiereigenaren minimaal bewustzijn hebben over de invloed van diergezondheid op de mens-dierrelatie. De veterinaire medewerkers waren hiervan meer op de hoogte en een paraveterinair kon een voorbeeld benoemen over de vicieuze cirkel van stress. Deze cirkel begint bij een ziek dier. Doordat het dier ziek is, en onderdeel is van het gezin waardoor er sprake is van een band, ervaart de eigenaar stress. Een dier lijkt op zijn eigenaar en zal de stresssignalen oppikken, waardoor het dier mogelijk nog zieker wordt. Hierdoor krijgt een eigenaar nog meer stress. Dierenarts Stefan Hoyng (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) vertelde: 'Zie het als de humane wereld. Als je partner ziek is, kan het je dichterbij elkaar brengen, omdat je de situatie gezamenlijk doorgaat, maar het kan ook een totaal andere kant op gaan.' Een relatie zal niet hetzelfde blijven, zodra een eigenaar of dier te maken krijgt met een ziekte.

Diergezondheid heeft zeker effect heeft op de mens-dierrelatie en dit is iets wat verteld moet worden tijdens consulten. Zeker in een maatschappij waar een huisdier onderdeel is van het gezin, is het van belang dat de eigenaar op de hoogte is van de gevolgen van een verandering in gezondheid op de relatie. Dit om de band sterker te maken. Dit kan door een eigenaar bijvoorbeeld op de hoogte te brengen van de vicieuze cirkel van stress, waarover de veterinaire medewerkers bewust zijn en daarom ook letten op de stress van het dier. Gedrag van het dier staat hierin centraal. De gevolgen op de relatie kunnen worden meegenomen in de opties die een dierenarts voorlegt aan de eigenaar omtrent de behandelingen. Door van elkaar te leren, is het verstandig dat dierenartsen meer overleggen en praten over het onderwerp. Door de kennis erover te vergroten, zal de onderbouwing beter gaan, waardoor een eigenaar meer vertrouwen kan krijgen in zijn/haar dierenarts. Wat de behoefte is van de eigenaar kan verschillen per provincie, dus het is aan te raden dat praktijken in de klantenkring onderzoeken om achter de behoefte te komen.

Hoofdstuk 1. Inleiding

Uit onderzoek van de American Veterinary Medical Association (z.d.) is gebleken dat eigenaren hun huisdier beschouwen als onderdeel van de familie; dit vindt 76% van de katteneigenaren en 85% van de hondeneigenaren. In Nederland zijn op dit moment 1,8 miljoen honden en 3 miljoen katten en heeft 45% van de huishoudens één of meerdere huisdieren (Dibevo, 2023). Naar verwachting hebben de Nederlandse eigenaren een vergelijkbare relatie met hun huisdier als de Amerikaanse huisdiereigenaren. Deze mens-dierrelatie wordt volgens de AVMA (z.d.) beschreven als een wederzijds voordelige en dynamische relatie tussen mensen en dieren die wordt beïnvloed door gedrag dat essentieel is voor de gezondheid en het welzijn van beiden. Hierbij draait het onder andere om emotionele, psychologische en fysieke interacties. Niet alleen tussen mens en dier, maar ook met de focus op omgeving. Denk daarbij aan de rol van de dierenarts die de gezondheid en welzijn van het dier bevordert.

Bij de mogelijkheid tot opbouwen van een relatie tussen mens en dier zal er in eerste instantie vooral gedacht worden aan een kat, hond of konijn wonend bij een huisdiereigenaar. Maar ook bij productiedieren is deze relatie te zien. Deze relaties met productiedieren zijn even belangrijk als relaties met huisdieren, maar worden op een andere manier ervaren. Koeien of schapen krijgen niet altijd een individuele naam. Identificatie vindt namelijk meestal plaats door middel van nummers. Waar het omdraait bij een relatie tussen mens en (landbouw)huisdieren is empathie (College of Veterinary Medicine, 2018). Dit bevordert sociale interacties, motiveert zorgen voor anderen, remt agressie en zorgt voor moreel redeneren. Een vorm van empathie is affectief. Dit omschrijft het delen van ervaringen en het aannemen van toestanden van anderen. Het draait om het herkennen en begrijpen van emoties (Prato-Previde & et al, 2022). Empathie leidt ertoe dat de mens inziet wat een goede kwaliteit van leven is voor een dier. De basiswelzijnsaspecten zijn voor productiedieren en gezelschapsdieren hetzelfde: goede voeding, stressarme omgeving, snelle gezondheidszorg en preventieve geneeskunde (College of Veterinary Medicine, 2018).

1.1 Veranderende mens-dierrelatie

Bestedingspatroon en de omgang tussen huisdier en eigenaar is inzichtelijk voor de onderlinge relatie. Mensen domesticeerden honden en katten tussen 13.000 en 2.500 voor Christus. Sinds die tijd is de mens-dierrelatie aan het evolueren (Diamond, 2002). Na domesticatie werden dieren gehouden, omdat ze nut hadden; dieren boden bescherming tegen indringers en voerden taken uit passend bij dagelijks leven (Hood, 2019). Katten leefden buiten en jaagden op knaagdieren die ziektes konden verspreiden of voedsel beschadigen.

Archeoloog Wim van Neer denkt dat honden en katten niet alleen vanwege werk werden gehouden, maar ook vanwege sentimentele redenen (Grimm, 2021). In Barcelona zijn de overblijfselen van 26 honden bestudeerd van vier verschillende vindplaatsen. Bijna allemaal waren ze begraven bij of in de buurt van mensen, wat volgens zoöarcheoloog Silvia Albizuri een aanwijzing is dat er sprake was van een directe relatie. In 2011 ontdekte archeozoöloog Marta Osypinska een kerkhof, in de vroeg-Romeinse haven van Berenice in Egypte, met 585 begraven dieren (voornamelijk katten) die halsbanden en kettingen omhadden. In figuur 1 zijn de overblijfselen van een kat met halsband zichtbaar (Grimm, 2021).

Figuur 1

Overblijfselen van een kat in Berenice (Grimm, 2021).

Naast hun rol in het dagelijkse leven hadden dieren ook een rol gedurende de oorlogen. Deze dieren boden bescherming, maar verlichtten daarnaast ook de stress en zorgden voor een gevoel van trots (College of Veterinary Medicine, 2018). Transport van munitie gebeurde naast het gebruik van vrachtwagens en schepen, ook door onder andere paarden en soms honden. Dieren werden niet alleen gebruikt als lastdieren of deelnemers aan gevechten (cavalerie), maar ze speelden ook een rol in de communicatie. Honden droegen berichten van de frontlinies en duiven brachten berichten van de frontlinie naar het hoofdkwartier (Shaw, 2014).

Tegenwoordig worden dieren ook gebruikt voor andere diensten (College of Veterinary Medicine, 2018). Speurhonden worden ingezet bij verschillende omstandigheden. Zo is er de drugshond die verdovende middelen herkent. De actieve drugshond zal bij herkenning blaffen of krabben en wordt gebruikt tijdens het onderzoeken van auto's en woningen. De passieve drugshond gaat zitten bij de plek en wordt ingezet bij evenementen en vertrekhallen. De explosievenhond zoekt bommen en bij branden die vermoedelijk zijn aangestoken, zoekt een speurhond naar brand versnellende stoffen. Daarnaast zijn er speurhonden getraind in mensengeur en geldgeur (Houden van Honden, z.d.).

Naast het verlenen van diensten, bieden dieren ondersteuning op het gebied van fysieke en mentale gezondheid. Er zijn twee manieren waarop dieren, voornamelijk honden, kunnen worden ingezet. Zo is er namelijk AAA (Animal Assisted Activities) en AAT (Animal Assisted Therapy). Een voorbeeld van AAA is het bezoeken van zieken en ouderen voor gezelschap. Bij AAT wordt het dier doelgericht ingezet om bepaalde effecten te krijgen bij een persoon. Bij deze vorm is altijd een therapeut of behandelaar betrokken. AAA en AAT samen heet AAI, voluit Animal Assisted Interventions (LICG, z.d.).

Dieren kunnen een belangrijk onderdeel zijn van een humaan genezingsproces, zowel fysiek als mentaal. Een voorbeeld hiervan is de ondersteuning van mensen met een traumatische ervaring, zoals veteranen (College of Veterinary Medicine, 2018). Dieren kunnen mensen ook ondersteunen gedurende revalidatie of bij het aanleren van motorische vaardigheden en coördinatie (LICG, z.d.). Hulphond (z.d.) leidt honden op tot ADL-hulphond, epilepsie-hulphond en therapiehond. Een ADL-hulphond ondersteunt mensen met een fysieke beperking, bijvoorbeeld MS en spasmen, gedurende dagelijkse activiteiten, zoals het openen van deuren en gordijnen, uittrekken van kleding en aangeven van voorwerpen (Hulphond, z.d.). Een epilepsie-hulphond signaleert zijn baas als die een aanval gaat krijgen. Hierdoor kan de eigenaar zich erop voorbereiden en voorkomt daardoor mogelijke fysieke schade door de aanval (Hulphond, z.d.). De therapiehonden helpen mensen met traumaklachten, PTSS, ontwikkelingsstoornissen of psychiatrische problematiek (Hulphond, z.d.).

1.2 Dierenwelzijn

De veranderde relatie tussen mens en dier zorgt voor meer aandacht voor dierenwelzijn (Schukken & et al, 2019). Een sterke band tussen mens en dier kan positief en negatief zijn voor het dierenwelzijn. Positief gezien zal een eigenaar meer gemotiveerd zijn om tijd en geld te besteden aan veterinaire handelingen. Tegenwoordig is er vaak sprake van antropomorfisme; het dier beschouwen als lid van de familie. Dit kan in het ergste geval leiden tot verveelde/verwende dieren en doorgefokte dieren. Een verwend dier krijgt van de huisdiereigenaar cadeaus, zoals een jurk, maar ook snacks. Dit laatste zorgt ervoor dat er steeds meer dieren lijden aan obesitas. Zo zijn 40-60% van de honden te dik en 11-27% van de katten (RDA, 2021). De Pet Food Manufacturers Association (PFMA), tegenwoordig beter bekend als UK Petfood, heeft in 2019 een tienjarig durend onderzoek gepubliceerd over obesitas bij huisdieren. Hieruit bleek dat 74% van de veterinaire professionals vindt dat het aantal patiënten met obesitas is gestegen gedurende de voorgaande vijf jaar. 68% van de huiseigenaren

denkt dat hun huisdier het juiste gewicht heeft en 67% maakt zich geen zorgen over het gewicht. Slechts 2% van de huisdiereigenaren weegt hun eigen huisdier.

Antropomorfisme veroorzaakt dat eigenaren humane eigenschappen toekennen aan huisdieren. Haatdragende eigenschappen, zoals schuld, jaloezie en zelfbewustzijn leiden ertoe dat mensen een “gepaste” straf geven aan hun dier. Deze vorm van antropomorfisme draagt bij aan de ontwikkeling van probleemgedrag. Probleemgedrag is normaal gedrag uitgevoerd in een ongepaste omstandigheid en wordt daardoor als problematisch ervaren (Wensley, 2008). Dieren kunnen vatbaarder en zieker worden. Dit laatste vanwege het feit dat eindeloos doorbehandelen niet in het belang van het dier is, maar in het belang van de mens. Eigenaren weigeren euthanasie, omdat ze hun dier niet kunnen missen. Dit heeft gevolgen voor het dierenwelzijn (RDA, 2021).

De Universiteit van Utrecht (z.d.) geeft de volgende definitie van dierenwelzijn: ‘Een dier verkeert in een staat van welzijn wanneer het in staat is zich actief aan zijn levensomstandigheden aan te passen en daarmee een toestand kan bereiken die het als positief ervaart.’ De Brambellcommissie formuleerde in 1965 de vijf vrijheden. Hierbij gaat de Brambellcommissie uit van de negatieve afwezigheid. Voor een goed dierenwelzijn moet het dier vrij zijn van de volgende punten:

- Honger, dorst of onjuiste voeding
- Fysiek ongemak
- Ziekten of verwonding
- Angst of chronische stress

Daarnaast moet het dier vrij zijn om een normaal, diereigen gedrag te kunnen vertonen (Universiteit Utrecht, z.d.).

De inzichten met betrekking tot dierenwelzijn zijn veranderd. Allereerst was er het uitgangspunt van de Brambellcommissie met de focus op de afwezigheid van negatieve aspecten, zoals honger en fysiek ongemak. Mellor (2020) heeft voor het dierenwelzijn vijf domeinen opgesteld, weergegeven in figuur 2, die gefocust zijn op de positieve aanwezigheid. Dit zijn voeding, fysieke omgeving, gezondheid, gedragsinteracties en mentale toestand. De eerste drie domeinen richten op intern terwijl gedrag op extern is gericht. De mentale toestand is een uiteindelijke beoordeling van de algehele welzijnstoestand.

Figuur 2

De vijf domeinen van Mellor (Mellor & et al, 2020).

Voor de eerste vier domeinen zijn onevenwichtigheden en kansen met bijbehorende negatieve en positieve effecten beschreven. Bij voeding is dit bijvoorbeeld onvoldoende waterinname wat leidt tot dorst. Een kans is om de juiste hoeveelheden water te drinken. Dit leidt tot een positief gevoel bij drinken. Bij domein 2 'fysieke omgeving' is het voorbeeld extreme temperaturen beschreven waaronder bevriezing en oververhitting valt. Een kans is om een schuilplaats te creëren. Geur, stof, geluid, onvoorspelbare gebeurtenissen en slaap maken ook deel uit van de fysieke omgeving. Verwondingen, ziekte, functiebeperking, extreme gewichten en weinig activiteit behoren tot gezondheid. Extreme gewichten zijn obesitas of mager. Gedrag is onderverdeeld in interacties met de omgeving, andere dieren en mensen. Gedragseffecten kunnen verveling, boosheid, vermoeid, angst, verwarring en ongemakkelijkheid zijn. (Mellor & et al, 2020). Het uitgangspunt van positieve aanwezigheid is verwerkt in de definitie van welzijn van de Universiteit van Utrecht.

1.3 Human Animal Bond Research Institute

Op een aantal welzijnsaspecten wordt sinds de start van de inflatie in 2022 ingehouden door huisdiereigenaren: snelle gezondheidszorg en preventieve geneeskunde. Eigenaren gaan minder vaak naar de dierenarts voor controle en vaccinaties, blijkt uit onderzoek van de dierenartsketen Anicura (2023). In 2022 was het aantal bezoeken ten opzichte van 2021 gedaald met 10%. Eigenaren zien huisdieren als onderdeel van de familie. Zo bespaart driekwart van de eigenaren liever op zichzelf dan de zorg van hun dier. Het inkomen van een eigenaar heeft aanzienlijk invloed op de behandelingskeuze van eigenaren. Eigenaren met een hoger inkomen investeren meer in de gezondheid en welzijn van hun dier (Williams & et al, 2020). Eigenaren met een laag inkomen slaan regelmatig jaarlijkse controles over en de vaccinatiegraad is laag (Anicura, 2023). In 2020 was de vaccinatiegraad in Nederland voor de hond 55% en voor de kat 25% (KNMVd.NL, 2020). Dit terwijl een regelmatig bezoek een dier gezond en pijnvrij houdt, wat op de lange termijn beter is voor het dier en ervoor zorgt dat de kosten niet blijven opstapelen (Anicura, 2023).

De Access to Veterinary Care Coalition (AVCC) schreef in 2018 een rapport over de belemmeringen voor toegang tot veterinaire zorg. Uit dit rapport bleek dat één op de vier eigenaren belemmeringen ervaart. Het grootste obstakel is het financiële aspect. Huisdiereigenaren kiezen voor een economische euthanasie als de dierenartskosten niet te betalen zijn (Hart voor Dieren, z.d.). Andere obstakels zijn transport, niet weten waar er zorg is en het niet bezitten van de juiste uitrusting, zoals een riem of kattenmand (Access to Veterinary Care Coalition, 2018).

Meer inzicht in wat een goede mens-dierrelatie is, geeft ook inzicht in wat er nodig is qua gezondheidszorg. Een goede relatie leidt ertoe dat eigenaren meer willen doen voor hun huisdier. Uit een onderzoek van Morrison, Wu en Morales (2021) bleek dat deelnemers van het onderzoek moeite hadden met kiezen tussen zichzelf en de gezondheid van een dier. Zo gaf een van de deelnemers aan dat ze zelf liever honger hadden, dan dat de kat zou sterven. Amerikaanse organisatie HABRI, Human Animal Bond Research Institute, heeft onderzoek gedaan naar de relatie tussen de kennis over mens-dierrelatie en de diergezondheid. Uit een enquête, uitgezet onder 2.000 huisdiereigenaren, bleek dat 92% de gezondheid van hun dier bijhoudt als ze beschikken over de informatie betreft de gezondheidsvoordelen van huisdierbezit. Onder bijhouden van de diergezondheid vallen vaccinaties, overige preventieve zorg en regelmatige controles. In de mens-dierrelatie heeft niet alleen de mens invloed op de gezondheid van het dier, maar ook dieren hebben invloed op de humane gezondheid (HABRI, z.d.).

HABRI is bezig met een campagne genaamd 'The Pet Effect'. Deze campagne is gericht om bij de

huisdiereigenaren de voordelen voor de humane gezondheid van een goede mens-dierrelatie te introduceren. Zoetis (z.d.) beschrijft verschillende voordelen van huisdierbezit op de humane gezondheid. Allereerst ondersteunt huisdierbezit de mentale gezondheid, zoals beschreven in paragraaf 1.1. Huisdieren bieden namelijk een sociale en emotionele steun (Trembath, 2016), wat een reden is dat ze vaker onderdeel zijn van het behandelplan voor depressie (Brooks & et al, 2018).

Daarnaast draagt huisdierbezit bij aan de gezondheid van kinderen en hun ontwikkeling. Kinderen zien huisdieren als niet-oordelend en vertrouwelijk. Dit helpt hen op verschillende gebieden, namelijk mentaal, sociaal en emotioneel (Kertes & et al, 2017). Bij risicokinderen vermindert het zelfs het risico op bepaalde allergieën of astma (Gern & et al, 2004). Ook kinderen met Autisme Spectrum Stoornis (ASS) ervaren positieve gedragsveranderingen en er is sprake van verbeterde sociale interactievaardigheden (Hall, 2016).

91% van medewerkers van huisdiervriendelijke kantoren geeft aan dat hun bedrijf een balans tussen werk en privé bevordert. Slechts 58% van de mensen bij niet-huisdiervriendelijke kantoren vindt dit. Het hebben van een huisdier op de werkvloer draagt bij aan positieve werkrelaties. 91% van de mensen op kantoor voelt zich meer betrokken bij het werk als het bedrijf huisdiervriendelijk is. 65% van de mensen op niet-huisdiervriendelijke kantoren voelt zich betrokken (Landelijke HABRI enquête, 2018).

Naast voordelen op mentaal gebied bieden huisdieren ook voordelen voor de lichamelijke gezondheid. Hondenbezitters lopen meer per week dan mensen die niet in het bezit zijn van een hond. Dit leidt ertoe dat hondenbezitters 54% meer kans hebben om de aanbevolen fysieke activiteit te behalen (Reeves, 2011). Huisdierbezit kan leiden tot het verlagen van cholesterol- en triglyceridengehalte. Daarnaast draagt het bij aan een lagere hartslag en vermindert het risico op een hartaanval (Anderson, 1992). Hiervoor is geen duidelijke oorzaak. Studies suggereren dat huisdieren een kalmerend effect hebben en omdat hondenbezitters meer beweging krijgen (Harvard Health Publishing, 2015).

De rol van de dierenarts in de band tussen mens en dier is om het potentieel van deze relatie tussen mens en dier te maximaliseren. Uit een onderzoek van HABRI bleek namelijk dat eigenaren verwachten dat de dierenarts informatie levert over de voordelen van het huisdierbezit op de humane gezondheid. Meer kennis over de voordelen zou kunnen leiden tot een verhoogde betrokkenheid bij het verbeteren van deze relatie (HABRI, z.d.). Het bevorderen van de mens-dierrelatie zorgt ervoor dat eigenaren meer geld uitgeven aan preventieve zorg. Zo bleek uit het onderzoek van HABRI dat 60% van de 18.145 internationaal geënquêteerde gezelschapsdiereneigenaren meer geld zou uitgeven aan de verzorging van het dier. Uit de enquête kon ook worden geconcludeerd dat hoe sterker de band, hoe hoger het aantal dierenartsbezoeken per jaar: 72% van de eigenaren met een sterke band en 48% van de eigenaren met minder sterke band. Van de eigenaren die een sterke band hebben met hun dier, laat 79% van de hondeneigenaren de hond vaccineren en 65% van de katteneigenaren vaccineert de kat (HABRI, z.d.).

HABRI heeft voor veterinaire praktijken een certificaat ontwikkeld over de mens-dierbinding, genaamd Human Animal Bond Certified, deze is in samenwerking met de North American Veterinary

Figuur 3

Logo certificaat HABRI (HABRI, z.d.).

Community (NAVCC) ontwikkeld (zie figuur 3). Voor het certificaat moeten dierenartsen, paraveterinair en praktijkmanagers (met minimaal twee jaar ervaring) een online training volgen op eigen tempo. In de afrondende fase vindt een eindexamen plaats. De cursist ontvangt na behalen van het examen het certificaat. Het certificaat is te behalen op vier verschillende niveaus (HABRI, z.d.). Deze cursus en de rol die dierenartspraktijken in deze mens-dierrelatie spelen is nog niet overal bekend.

1.4 Veterinaire sector

Dierenartsen in gezelschapsdierenpraktijken geven aan dat het soms onduidelijk is hoe aandacht voor de mens-dierrelatie kan worden opgenomen in de dagelijkse praktijkactiviteiten (Knesl & et al, 2016). Senior dierenarts Sean Wensley (2008) geeft in zijn onderzoek aan dat bij de band tussen mens en dier het meest gefocust is op de voordelen voor de gezondheid en welzijn van de mens. De fysieke en mentale welzijnsbehoeften van het dier worden daardoor vaak vergeten.

Eigenaren hebben verschillende verwachtingen met betrekking tot de veterinaire zorg. Een van de verwachtingen van huisdiereigenaren is dat ze betrokken worden en gezamenlijk met de dierenarts tot een besluit komen (Janke, 2021). Een huisdiereigenaar vond dat een besluit moet worden gemaakt op basis van de professionele kennis van de dierenarts en de kennis en observaties van de eigenaar. Eigenaren die niet betrokken werden bij een besluit hadden het idee dat dierenartsen haastige conclusies maakten (Janke, 2021). Bij specialistische kliniek 'De Tweede Lijn' in Zwolle besteden dierenartsen extra tijd aan het uitleggen van de behandeling, wat er gaat gebeuren en welke nazorg nodig is. Zo is een consult niet tien minuten, zoals bij de meeste praktijken, maar duurt een consult een halfuur. Eigenaren zullen door de uitgebreide informatie sneller achter de keuze staan en zijn daardoor ook therapietrouwer (K. Breukelman, persoonlijke communicatie, 13 april 2023).

Daarnaast willen huisdiereigenaren dat dierenartsen de informatie uitleggen in termen die voor hen te begrijpen zijn. Huisdiereigenaren googelden namelijk jargon, want ze begrepen niet wat verteld was. Een derde verwachting van huisdiereigenaren is dat de dierenarts opties bespreekt. Dit draagt volgens eigenaren bij aan het feit dat ze het langetermijneffect van hun beslissing beter zullen begrijpen (Janke, 2021).

De genegenheid die mensen voor hun huisdier hebben, is te zichtbaar via de houding tijdens veterinaire consulten. Het duidelijkste is de relatie zichtbaar gedurende een euthanasie. 40,6% van de ondervraagden willen in gesprek met de dierenarts over palliatieve zorg (Cooney, 2021). Daarbij willen eigenaren tot een gezamenlijke beslissing komen. Bij ernstige ziekte en ongevallen zijn eigenaren eerder bereid om de keuze van de dierenarts te volgen, terwijl bij preventieve zorg eigenaren samen met de dierenarts tot een keuze komen (Cooney, 2021).

Door onwetendheid (besproken in 1.2) zijn eigenaren onbewust afhankelijk van de informatie die de dierenarts deelt. Deze zal op een tactische manier moeten mededelen wanneer een eigenaar ergens tekort aan doet zonder beschuldigend over te komen. Voor dierenartsen is het belangrijk dat zij het belang van dieren voor de mens begrijpen en de voordelen inzien die de mens-dierrelatie heeft op de humane samenleving. Daarbij is het van belang dat beide partijen bewust zijn van de mens-dierrelatie en de impact die het heeft op het individu en de samenleving met ook het oog op het dierenwelzijn (Wensley, 2008).

Daarom is de hoofdvraag als volgt:

‘Hoe kan de praktijk op middellang termijn het bewustzijn vergroten over de invloed van diergezondheid op de mens-dierrelatie?’

Voor het beantwoorden van de hoofdvraag zijn vier deelvragen genoteerd:

1. Wat zijn de effecten van diergezondheid op de mens-dierrelatie?
2. In hoeverre zijn huisdiereigenaren bewust van de invloed van diergezondheid op de mens-dierrelatie?
3. In hoeverre is de praktijk bewust van de invloed van diergezondheid op de mens-dierrelatie?
4. Welke maatregelen kan de praktijk nemen om het bewustzijn over het effect van diergezondheid op mens-dierrelatie te vergroten?

Het doel is om een advies te schrijven voor de dierenartspraktijken over het vergroten van het bewustzijn betreft de invloed van diergezondheid op mens-dierrelatie. Dierenartspraktijken kunnen het advies gebruiken om huisdiereigenaren te informeren over deze invloed.

Hoofdstuk 2: Materiaal en methode

Dit hoofdstuk beschrijft de materialen en methodes die gebruikt zijn voor het verkrijgen van informatie voor het beantwoorden van de hoofd- en deelvragen.

2.1 Hoofd- en deelvragen

Zoals vermeldt in hoofdstuk 1 'inleiding' is de hoofdvraag: 'Hoe kan de praktijk op middellang termijn het bewustzijn vergroten over de invloed van diergezondheid op de mens-dierrelatie?' Voor het beantwoorden van de hoofdvraag zijn vier deelvragen geformuleerd. De deelvragen zijn als volgt:

1. Wat zijn de effecten van diergezondheid op de mens-dierrelatie?
2. In hoeverre zijn huisdiereigenaren bewust van de invloed van diergezondheid op de mens-dierrelatie?
3. In hoeverre is de praktijk bewust van de invloed van diergezondheid op de mens-dierrelatie?
4. Welke maatregelen kan de praktijk nemen om het bewustzijn over het effect van diergezondheid op mens-dierrelatie te vergroten?

2.2 Deskresearch

Voor deelvraag 1,2 en 4 is gebruik gemaakt van deskresearch. Hiervoor zijn voornamelijk wetenschappelijke bronnen gebruikt, met een DOI, waarvan de publicatiedatum maximaal tien jaar terug is. Daarnaast zijn de websites van AVMA, HABRI, LICG en faculteit Utrecht gebruikt. Voor de deskresearch zijn Google en Google Scholar gebruikt. Daarnaast is er literatuur van Greeni toegepast. De gebruikte zoekwoorden zijn in tabel 1 genoteerd.

Tabel 1

Zoekwoorden zoekmachines

Zoekwoorden zoekmachines
Human Animal Bond
Mens-dierrelatie
Measure veterinary clinic human animal bond
Ignorance human animal bond
Human Animal Bond veterinary clinic
Opinion petowners on health dog/cat
Pet health human animal bond
Bewustwording dierenwelzijn
Huisdierenonderzoek NVG Dibevo welzijn
Pet Health Monitor 2023
International Survey of Pet Owners & Veterinarians HABRI
Human Animal Bond implications for practice
Opportunities for incorporating the human-animal bond in veterinary clinic
Effect Human Animal Bond pethealth
Correlation Pethealth and Human Animal Bond
Negative effect pethealth on human animal bond

2.3 Interview

Voor dit onderzoek is gekozen voor een kwalitatief onderzoek en geen kwantitatief onderzoek. Kwalitatieve data zijn in de vorm van woorden en dit type onderzoek wordt gebruikt voor concepten,

ervaringen en meningen. Dit geeft inzicht in onderwerpen waar nog weinig over bekend is. Kwantitatieve onderzoeken zijn ter bevestiging van een hypothese en worden gebruikt voor een grotere populatie (Merkus, 2021). Dit past niet bij de hoofdvraag, omdat deze is bedoeld voor het inzicht krijgen in de mens-dierrelatie.

Voor deelvragen 1 tot en met 4 heeft er een kwalitatief onderzoek plaatsgevonden; er zijn zes interviews afgenomen. De eerste drie interviews zijn gehouden met drie medewerkers van een dierenartspraktijk. De andere drie interviews hebben plaatsgevonden met huisdiereigenaren. De cliënten zijn in het bezit van een hond of een kat en minimaal vijf jaar klant bij hun dierenarts. Een eigenaar die recent klant is geworden bij de kliniek zal nog niet voldoende ervaring hebben met hun dierenarts. Topiclijsten voor beide interviewvormen zijn bijgevoegd in bijlagen A en B. Er is niet gekozen voor een enquête, ondanks dat hiermee meer mensen kunnen reageren, omdat het gaat om de achterliggende mening. Bij een kwalitatief onderzoek draait het om onderbouwen en uitwerken (Alles over Marktonderzoek, z.d.). Een diepte-interview meet meningen en gedachten over een bepaald onderwerp. De interviews vonden één-op-één plaats. Dit maakt het gesprek persoonlijker en zo kan er ook gelet worden op lichaamstaal. Het interview zijn, met toestemming vooraf, opgenomen, getranscribeerd en vervolgens gecodeerd.

Er zijn verschillende interviewvormen. Voor dit onderzoek is er gebruik gemaakt van een semigestructureerd interview; dit bestaat uit een interviewschema met algemene vragen. De topiclijst is weergegeven in de bijlage en de bron Merkus (2021) is daarvoor gebruikt. In tegenstelling tot een gestructureerd interview, is er bij een semigestructureerd interview de mogelijkheid om door te vragen. Dit leidt tot meer en gedetailleerde informatie (Merkus, 2021).

2.4 Manier van onderzoek

In tabel 2 is een overzichtelijke weergave zichtbaar van de antwoordmethodes voor de deelvragen. De resultaten van de deelvragen beantwoorden de hoofdvraag en zijn in een verslag verwerkt. Dit verslag zal dienen als advies voor dierenartspraktijken.

Tabel 2

Methode onderzoek

Deelvraag	Manier van verkrijgen antwoord	Eventuele sites	Zoekwoorden
Wat zijn de effecten van diergezondheid op de mens-dierrelatie?	Literatuuronderzoek/ Deskresearch Interviews		- Effect pethealth on human animal bond.
In hoeverre zijn huisdiereigenaren bewust van de invloed van diergezondheid op de mens-dierrelatie?	Drie interviews met huisdiereigenaren.		
In hoeverre is de praktijk bewust van de invloed van diergezondheid op de mens-dierrelatie?	Drie interviews met medewerkers van een dierenartspraktijk.		

Welke maatregelen kan de praktijk nemen om het bewustzijn over het effect van diergezondheid op mens-dierrelatie vergroten?	Literatuuronderzoek/ Deskresearch Interviews	- AVMA Journals - AAVMC	- Human animal bond in veterinary clinic. - Mens-dierrelatie
---	--	----------------------------	---

2.5 Planning

In tabel 3 is een planning weergegeven met eerder uitgevoerde stappen en toekomstige deadlines.

Tabel 3
Planning

Taak	Deadline
Onderwerp bedenken	Week 13
Hoofdvraag en deelvragen, doel en oplevermethode bedenken.	7 april 2023
Mail sturen naar Kyra Breukelman	11 april 2023
Inleveren materiaal en methode + eventueel deel inleiding voor feedback	11 april 2023 14:00
Voorblad/titelpagina maken en start inleiding	15 april 2023
Inleiding schrijven en tussendoor inleveren voor feedback	Week 16 en 17
Vooronderzoek inleveren	15 mei 2023 13:00
Interviews plannen en uitvoeren	Week 18 t/m 21
Hoofdstuk resultaten uitwerken	Week 19 t/m 21
Hoofdstuk reflectie uitwerken	Week 20 t/m 22
Hoofdstuk conclusie uitwerken	Week 20 t/m 22
Hoofdstuk aanbevelingen uitwerken	Week 20 t/m 22
Spelling controleren	Week 22
Spellingcontrole door tweede persoon	Week 22
Afstudeerwerkstuk inleveren	12 juni 2023 13:00

Hoofdstuk 3: Resultaten

In dit hoofdstuk zijn de resultaten van de deelvragen beschreven. Er zijn in totaal zeven interviews afgenomen; drie paraveterinair (Taima Sjoerds, Denise Pront en Julia Bos), één dierenarts (Stefan Hoyng) en drie huisdiereigenaren (Elizabeth Nijdam, Herma van der Velde en Lovely van der Velde) zijn geïnterviewd. Een paraveterinair en de dierenarts zijn werkzaam bij een tweedelijns kliniek. De andere twee paraveterinair zijn werkzaam bij een eerstelijns kliniek. Een van de huisdiereigenaren is tevens ook hondentrainer.

De paraveterinair zijn bekenden, de dierenarts is geïnterviewd gedurende stage en de huisdiereigenaren zijn benaderd via een derde persoon. De huisdiereigenaren kregen een appje met informatie over de opdracht, de studie en over de mogelijkheid tot het doen van een interview. Tijdens het telefoongesprek ontvingen de eigenaren en de medewerkers een korte samenvatting over de opdracht, de duur van het interview en of er toestemming was om de namen te gebruiken in de scriptie. De (gecodeerde) interviews zijn weergegeven in bijlagen C tot en met E.

3.1 Thema's

Gedurende het coderen van de interviews zijn een aantal thema's gevonden. In totaal zijn er negen thema's toegewezen aan de tekstfragmenten. De thema's die het vaakst zijn benoemd, zijn 'mens-dierrelatie in de praktijk' en 'bewustzijn'. In tabel 4 is een overzicht weergegeven van alle thema's en hoe vaak ze zijn benoemd. Na de tabel zijn de vijf meest besproken thema's uitgewerkt. Deze thema's zijn namelijk door meerdere personen benoemd gedurende het interview. In bijlage E zijn de gecodeerde interviews weergegeven, inclusief tekstfragmenten.

Tabel 4

Besproken thema's in de interviews

Thema	Hoe vaak is het thema benoemd?
Mens-dierrelatie in de praktijk	Twaalf keer
Bewustzijn	Twaalf keer
Omstandigheden behandeling	Negen keer
Mens-dierrelatie	Zeven keer
Stresservaring	Vijf keer
Gedrag eigenaar	Twee keer
Verantwoordelijkheid	Een keer
Dierenwelzijn	Een keer
Doorverwijzen	Een keer

Mens-dierrelatie in de praktijk

In de interviews kwam naar voren dat de geïnterviewde dierenarts en paraveterinair gedurende een bezoek aan de praktijk rekening houdt met het dierenwelzijn en de daarbij horende mens-dierrelatie. Zo houden de paraveterinair rekening met de emoties van de eigenaren (Denise Pront, persoonlijke communicatie, 26 mei 2023). Paraveterinair Julia Bos (persoonlijke communicatie, 26 mei 2023) vertelde dat, uit ervaring, eigenaren meer over hebben voor hun huisdier. Zo zijn eigenaren mondiger betreft de gezondheid van hun huisdier. Dierenarts Stefan Hoyng (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) maakt daarover een vergelijking met de humane wereld. Een ziekte kan partners dichter bij elkaar brengen of uit elkaar drijven.

Om een relatie tussen eigenaar en huisdier in de praktijk te herkennen, is het belangrijk om te observeren hoe een eigenaar omgaat met het dier in de wachtkamer (Stefan Hoyng, persoonlijke

communicatie, 30 mei 2023). Volgens dierenarts Stefan Hoyng reageert een eigenaar onbewust altijd op een dier dat zich paniekerig uit en dit geeft informatie over hoe de relatie is.

Bewustzijn

Paraveterinair Taima Sjoerds (persoonlijke communicatie, 25 mei 2023) vertelde in het interview dat dieren emoties over kunnen nemen van hun eigenaar. Een eigenaar die erg ongerust is over zijn dier, zal deze gevoelens overbrengen op het huisdier. Echter, Taima Sjoerds vertelt dit niet direct aan de eigenaar. Huisdiereigenaar Lovely van der Velde (persoonlijke communicatie, 31 mei 2023) vertelde dat zodra een hond uit het nest komt, het dier afhankelijk is van zijn eigenaar voor het verkrijgen van de rusthormonen. Daarvoor wordt een emotie overgedragen tussen eigenaar en huisdier.

Toen er gevraagd werd naar de bekendheid van het effect die mens en dier op elkaar hebben, antwoordde Denise Pront (persoonlijke communicatie, 26 mei 2023): ‘Ze (dieren) helpen bij de fysieke en mentale gezondheid van een mens. “...” Bij een broedfokker wordt er amper gelet op het welzijn waardoor het dier zogezegd aan zijn lot wordt overgelaten’. Stefan Hoyng (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) concludeerde dat bij een goede mens-dierrelatie sprake is van een win-winsituatie. Zodra een eigenaar of huisdier onder een relatie gaat lijden, is er niet sprake van een goede relatie, wat invloed heeft op de behandeling.

Omstandigheden behandeling

Voor een behandeling houdt Denise Pront (persoonlijke communicatie, 26 mei 2023) rekening met de privéomstandigheden van de eigenaar en de leeftijd van het dier. Stefan Hoyng (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) vertelde hierover dat er niet voor de klant mag worden gedacht. Een eigenaar kan anders denken, dan de eigen beslissing. Belangrijk om dit te voorkomen, is om de eigenaar goed te informeren over álle opties. Julia Bos (persoonlijke communicatie, 26 mei 2023) vertelde dat de praktijk tracht om voldoende medewerkers aanwezig te hebben op de praktijk, die beschikken over de juiste kennis voor het te behandelen dier.

Stefan Hoyng (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) vertelde dat een behandeling afhankelijk kan zijn van de reden van aanschaf en de huidige activiteiten die een eigenaar doet met het dier. Een eigenaar wil de activiteiten blijven doen en de invloed van een behandeling hierop is dan belangrijke informatie om te weten. Om de gevolgen in een ander perspectief te zetten, maakt de dierenarts de vergelijking met de humane wereld om de eigenaar in te laten wat de gevolgen van een keuze zijn. Zo kan een gebroken poot onbehandeld blijven, maar zou een eigenaar die ook voor zichzelf willen?

Alle drie de huisdiereigenaren gaven aan te luisteren naar het advies van de dierenarts, maar dat een uiteindelijke keuze van behandeling gebaseerd is op het welzijn van het dier. Herma van der Velde (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) voegde hieraan toe dat haar gezin het voordeel heeft om voldoende geld te hebben voor het opstarten van een behandeling. Het huisdier is onderdeel van een gezin en volgens Herma van der Velde doet een mens er dan alles voor.

Mens-dierrelatie

Huisdiereigenaar Elizabeth Nijdam (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) vertelde dat het voor het een goede relatie belangrijk is om het dier in zijn eigen waarde te laten. Daarvoor is belangrijk om te luisteren naar de signalen die het dier geeft. Toen er gevraagd werd naar de bekendheid van de voordelen van een mens-dierrelatie gaf Elizabeth Nijdam aan, dat het voor een goede zaak is om dieren in te zetten ter ondersteuning. Dit moet niet ten koste gaan van de verzorging van het dier. Op dezelfde vraag antwoordde Herma van der Velde (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) dat een

huisdier een vorm van steun biedt en een hond helpt bij lichamelijke gezondheid, door te wandelen.

Stresservaring

Volgens Taima Sjoerds (persoonlijke communicatie, 25 mei 2023) draagt een dier dat zo min mogelijk stress ervaart bij aan een positieve ervaring voor de klant en het dier. Hierdoor houden paraveterinair en dierenartsen rekening met de gedragingen van het dier en de tekenen van stress. Ook houdt de praktijk rekening met rust in de wachtkamer. Zo mag een eigenaar met een drukke en gestreste hond eerder in de spreekkamer plaatsnemen.

Het aspect dat centraal staat in de praktijk van Denise Pront (persoonlijke communicatie, 26 mei 2023) is dat het dier zo min mogelijk stress ervaart. Door gebrek aan ruimte, en dus niet de mogelijkheid tot een gescheiden wachtkamer, is het lastig voor de praktijk om de stress zo laag mogelijk te houden. Ook paraveterinair Julia Bos (persoonlijke communicatie, 26 mei 2023) houdt rekening met de stresservaring van het dier.

Dierenarts Stefan Hoyng (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) vertelde dat een dier tijdens het consult vrij mag rondlopen. Dit om de stresservaring te verminderen. Wel is de dierenarts direct tijdens onderzoeken. Mocht het door stress, en uitende agressie, niet lukken om alle informatie te verzamelen, stapt Stefan Hoyng over op onderzoek met sedatie.

3.2 Resultaten deelvraag 1

Deelvraag 1 is als volgt: 'Wat zijn de effecten van diergezondheid op de mens-dierrelatie?' Drie geïnterviewden gaven aan dat een verminderde diergezondheid kan leiden tot onrustige eigenaren. Zo gaf Taima Sjoerds (persoonlijke communicatie, 25 mei 2023) aan, dat wanneer een dier niet gezond is een eigenaar ongerust wordt. Een dier kan dit gedrag weer overnemen.

De Veterinary Record (2017) deelt in een artikel bevindingen over de zogenaamde mantelzorglast van huisdiereigenaren. Zo zouden eigenaren die in het bezit zijn van een ernstig ziek dier, een vergrote kans om te lijden aan stress, depressie en angst. Dierenarts Stefan Hoyng (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) gaf aan dat een hond op zijn eigenaar lijkt. Zo zal een eigenaar die snel gestrest geraakt hoogstwaarschijnlijk in bezit zijn van een nerveus huisdier. Dit kan leiden dat het dier in een vicieuze cirkel geraakt. Het dier is al ziek en door de stress van de eigenaar, zal het dier zich nog slechter voelen (Denise Pront, persoonlijke communicatie, 26 mei 2023).

In geen van de interviews werd verteld dat een ziek dier tot irritaties leidt of tot een verminderde relatie. Huisdieren zijn onderdeel van het gezin, zoals verteld door niet alleen de medewerkers, maar ook de huisdiereigenaren, waardoor cliënten het dier graag willen behandelen. Dierenarts Stefan Hoyng (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) vertelde: 'Zie het als de humane wereld. Als je partner ziek is, kan het je dichterbij elkaar brengen, omdat je de situatie gezamenlijk doorgaat, maar het kan ook een totaal andere kant op gaan.' Een relatie zal niet hetzelfde blijven, zodra een eigenaar of dier te maken krijgt met een ziekte.

Four Paws (2023) heeft een top 9 uitgewerkt met redenen waarom mensen hun dier wegdoen. Een van de redenen is de gezondheid en leeftijd van dieren. Een ziek dier vereist meer tijd en kan leiden tot (hoge) veterinaire kosten. Dierenarts Stefan Hoyng (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) beschrijft het als korte-termijnsicht. Eigenaren kunnen twee of drie vooruitkijken, maar geen tien jaar. Bij huisdieren is er sprake van dubbel investeren. In het begin zijn er de aanschafkosten en de

vaccinaties, ontwormingen en ontvlooiën. Dan is de periode dat het dier “teruggeeft” aan de eigenaar in de vorm van affectie en gezelschap. Hierna beginnen de ouderdomsklachten en moeten eigenaren weer investeren.

3.3 Resultaten deelvraag 2

Deelvraag 2 is als volgt: ‘In hoeverre zijn huisdiereigenaren bewust van de invloed van diergezondheid op de mens-dierrelatie?’ Huisdiereigenaar Herma van der Velde (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) gaf aan dat hun huisdier onderdeel is van het gezin en toen de eerste hond een aantal mankementen ervaarden, waren Herma en haar man hiervan van slag. ‘Je doet er dan alles aan om een dier er weer boven op de brengen (Herma van der Velde, persoonlijke communicatie, 30 mei 2023)’.

Hondentrainer Lovely van der Velde (persoonlijke communicatie, 31 mei 2023) vertelde dat in een positieve relatie endorfine aangemaakt wordt. Dit begint in het nest. De hond ontvangt rusthormonen. Als de hond bij de eigenaar komt, wisselen de hond en eigenaar deze hormonen uit aan elkaar. De drie huiseigenaren zijn, blijkend uit de interviews, niet bewust van de invloed die diergezondheid heeft op de mens-dierrelatie, maar Herma van der Velde (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) geeft wel aan dat dit iets is waar een dierenarts over moet kunnen vertellen. Volgens Herma van der Velde kan het belangrijke informatie zijn voor een eigenaar.

3.4 Resultaten deelvraag 3

Deelvraag 3 is als volgt: ‘In hoeverre is de praktijk bewust van de invloed van diergezondheid op de mens-dierrelatie?’ Bijbehorende vraag is: ‘Wat doet de praktijk al ter ondersteuning van de mens-dierrelatie?’ De drie paraveterinair vertelden dat de praktijk rekening houdt met de behoeften van het dier. Zo let de praktijk op de stresssignalen bij huisdieren. Taima Sjoerds (persoonlijke communicatie, 23 mei 2023) gaf aan dat haar praktijk gebruik maakt van Feliway, een verdampert met feromonen die rustgevend zijn voor katten, en beloningen in de vorm van koekjes.

Denise Pront (persoonlijke communicatie, 26 mei 2023) vertelde dat er een vicieuze cirkel ontstaat bij een verminderde diergezondheid. Een ziek dier leidt tot stress bij de eigenaar. Het dier merkt de stress op en zal zich slechter voelen. De eigenaar ervaart hierdoor meer stress. Dit kan ertoe leiden dat de eigenaar slechter slaapt. Dit heeft invloed op de werkprestaties. Julia Bos (persoonlijke communicatie, 26 mei 2023) gaf aan dat een gezond dier een positieve invloed heeft op de eigenaar.

3.5 Resultaten deelvraag 4

Deelvraag 4 is als volgt: ‘Welke maatregelen kan de praktijk nemen om het bewustzijn over het effect van diergezondheid op mens-dierrelatie te vergroten?’ Lovely van der Velde (persoonlijke communicatie, 31 mei 2023) vertelde dat dierenartsen slechts kijken naar de fysieke factoren en daarbij gedrag gekoppeld aan pijn niet altijd herkennen. De correlatie tussen gedrag en fysieke uitingen is een punt waar de praktijk op kan verbeteren. Herma van der Velde (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) gaf aan dat ze veel over heeft voor haar dieren. Herma van der Velde ervaarde het als geluk, dat ze over voldoende geld beschikt om behandelingen te kunnen betalen. Daarom is het verstandig om voor de aanschaf te bepalen of een eigenaar onverwachte gebeurtenissen kan bekostigen.

Huiseigenares Elizabeth Nijdam (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) vertelde dat zij luistert

naar wat de dierenarts zegt. Als volgens de dierenarts voor een bepaalde behandelingen moet worden gekozen, dan zal Elizabeth Nijdam dit ook doen, mits de dierenarts de keuze goed kan onderbouwen. De kennis van een dierenarts speelt hierin een grote rol. Volgens dierenarts Stefan Hoyng (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) is het daarbij erg belangrijk dat artsen niet denken voor de klant. Als dierenarts is er dan een beslissing gemaakt, terwijl de eigenaar anders denkt. Het belangrijkste voor het kiezen van een behandeling/vervolgstappen is om de klant goed te informeren. De eigenaar weet hierdoor welke opties er zijn en kan op basis van de informatie een keuze maken.

Stefan Hoyng maakte gedurende het informeren gebruik van voorbeelden uit de humane geneeskunde. Dit ter ondersteuning van het rationaliseren van keuzes. Eigenaren ervaren de keuzes hierdoor vanuit een ander perspectief. Stefan Hoyng nam in zijn keuzes voor een behandeling ook mee waarvoor het dier is aangeschaft en welke activiteiten een eigenaar doet met het dier. Volgens de arts kunnen deze feiten doorslaggevend zijn voor een bepaalde behandeling.

Daarnaast zien mensen, volgens Stefan Hoyng, de lange termijn niet altijd. Tijdens de coronapandemie was dit duidelijk toen eigenaren massaal dieren aanschafte en achteraf weer dumpen. Een huisdier heeft dubbele investeringen; het begint bij de aanschaf, waarna het dier affectie teruggeeft, maar zodra het dier ouder is, moet de eigenaar weer investeren vanwege ouderdomsklachten. Als laatste gaf Stefan Hoyng ook aan dat de eerste interactie het belangrijkste is om waar te nemen. Hoe zijn eigenaar en dier samen in de wachtkamer en hoe reageert de eigenaar als het dier paniek laat zien? Dat moment geeft informatie over de eigenaar, het dier en wat de arts kan verwachten.

Global Veterinary Careers (z.d.) beschrijft in een artikel dat dierenartsen verbonden moeten blijven met andere dierenartsen ter ondersteuning en om op de hoogte te blijven van recente ontwikkelingen. Op de manier kunnen dierenartsen van elkaar leren, waaronder ook over ervaringen omtrent de diergezondheid en mens-dierrelatie.

Hoofdstuk 4: Reflectie en discussie

In dit hoofdstuk zijn de resultaten geëvalueerd. Hiervoor is de onderzoeksmethode en uitkomsten beoordeeld. Het doel van het onderzoek was om een advies te schrijven voor de dierenartspraktijken over het vergroten van het bewustzijn betreft de invloed van diergezondheid op mens-dierrelatie. Dierenartspraktijken kunnen het advies gebruiken om huisdiereigenaren te informeren over deze invloed.

Voor het behalen van dit doel was de volgende hoofdvraag opgesteld:

‘Hoe kan de praktijk op middellang termijn het bewustzijn vergroten over de invloed van diergezondheid op de mens-dierrelatie?’ De hoofdvraag moest beantwoord worden door middel van de vier deelvragen.

4.1 Reflectie deelvraag 1

Deelvraag 1 was: ‘Wat zijn de effecten van diergezondheid op de mens-dierrelatie?’ Voor deze deelvraag zou er literatuur zijn gebruikt en interviews afgenomen. Dit zijn vormen van een kwantitatief en kwalitatief onderzoek. In de literatuur was er weinig te vinden over het effect van diergezondheid op de mens-dierrelatie. Bronnen gingen voornamelijk over de invloed van een dier op de eigenaar op fysiek en mentaal gebied en wat de effecten waren van het gedrag van een eigenaar op de diergezondheid.

Bij het analyseren van de interviews werd er geconcludeerd dat de paraveterinair en dierenarts goed wisten wat de effecten waren van beide partijen op de diergezondheid (en humane gezondheid), maar konden niet benoemen wat de voordelen van de gezondheid van het dier hadden op de relatie. Behalve dat een eigenaar opgelucht en blij zou zijn als het dier in goede gezondheid verkeerde en verdrietig en gestrest zijn als het dier ziek is, waren er geen diepgaande antwoorden. Hierdoor is er weinig bruikbare informatie verkregen voor de eerste deelvraag. Dit had voorkomen kunnen worden door een testinterview af te nemen en daarna kritisch te beoordelen of de gewenste antwoorden werden gegeven op de vragen. Een andere oplossing had kunnen zijn om een grotere variatie personen te interviewen. Een dierenarts uit een eerstelijns kliniek heeft bijvoorbeeld een ander beeld dan een dierenarts uit een tweedelijns kliniek.

4.2 Reflectie deelvraag 2

Deelvraag 2 was: ‘In hoeverre zijn huisdiereigenaren bewust van de invloed van diergezondheid op de mens-dierrelatie?’ Voor deze deelvraag was de bedoeling om interviews met huisdiereigenaren af te nemen. Dit is een vorm van kwalitatief onderzoek. Uit het onderzoek kwam naar voren dat eigenaren niet bewust zijn van de invloed van diergezondheid. Evenals bij deelvraag 1 konden huisdiereigenaren voornamelijk vertellen over de invloed van de relatie op de diergezondheid en humane gezondheid.

Om te controleren of dit door een verminderd bewustzijn komt of door een verkeerde vraagstelling, was het verstandig om voorafgaand de officiële interviews een testinterview te doen. Een testinterview had kunnen uitsluiten dat er sprake is van een verkeerde vraagstelling waardoor er niet voldoende informatie is verzameld. Daarna had er gedurende de interviews meer doorgevraagd moeten worden, omdat de interviews te oppervlakkig zijn geweest. De conclusie kan hierdoor niet kloppen. Daarnaast zijn de huisdiereigenaren wonend in dezelfde provincie, waardoor de conclusie niet kan gelden voor alle huisdiereigenaren.

4.3 Reflectie deelvraag 3

Deelvraag 3 was: 'In hoeverre is de praktijk bewust van de invloed van diergezondheid op de mens-dierrelatie?' Voor deze deelvraag was de bedoeling om interviews af te nemen met paraveterinair en dierenartsen. Evenals bij de huisdiereigenaren, vertelden de paraveterinair en dierenarts voornamelijk over invloed van een relatie op de gezondheid. Stefan Hoyng (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) voegde hieraan toe dat het kan gaan zoals in de humane wereld. Een ziekte kan twee individuen bij elkaar brengen, maar ook uit elkaar drijven.

Denise Pront (persoonlijke communicatie, 26 mei 2023) vertelde dat er een vicieuze cirkel ontstaat bij een verminderde diergezondheid. Een ziek dier leidt tot stress bij de eigenaar. Het dier merkt de stress op en zal zich slechter voelen. Dit geeft geen informatie over de toestand van de relatie.

Er is bruikbare informatie voortgekomen uit de interviews, maar doordat het niet bij alle paraveterinair ter sprake kwam, is het twijfelachtig of dit komt door de vraagstelling of de afwezigheid van bewustzijn over het onderwerp. Daarnaast is de conclusie niet geldig voor alle paraveterinair, omdat er maar een beperkte groep is benaderd. De paraveterinair en dierenarts zijn daarnaast werkzaam in slechts drie verschillende provincies. Voor een hogere betrouwbaarheid was het verstandig om ook paraveterinair en dierenartsen uit andere provincies te interviewen.

4.4 Reflectie deelvraag 4

Deelvraag 4 was: 'Welke maatregelen kan de praktijk nemen om het bewustzijn over het effect van diergezondheid op mens-dierrelatie te vergroten?' Voor deze deelvraag zou literatuur gebruikt worden en zijn er vragen over gesteld in de interviews. Volgens dierenarts Stefan Hoyng (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) is het daarbij erg belangrijk dat artsen niet denken voor de klant. Als dierenarts is er dan een beslissing gemaakt, terwijl de eigenaar anders denkt. Het belangrijkste voor het kiezen van een behandeling/vervolgstappen is om de klant goed te informeren. De eigenaar weet hierdoor welke opties er zijn en kan op basis van de informatie een keuze maken. Een mogelijkheid is om het effect op de mens-dierrelatie hierin mee te nemen.

Stefan Hoyng (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) maakte gedurende het informeren gebruik van voorbeelden uit de humane geneeskunde. Dit ter ondersteuning van het rationaliseren van keuzes. Eigenaren ervaren de keuzes hierdoor vanuit een ander perspectief. Een eigenaar kan zich dan meer verplaatsen in wat de gevolgen kunnen zijn voor de relatie, omdat ze het vanuit hun eigen oogpunt kunnen redeneren. Dit geeft meer inzicht in het effect van de gezondheid op de relatie.

Vanuit de huisdiereigenaren kwam voornamelijk naar voren dat zij graag meer geïnformeerd willen worden. Herma van der Velde (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) gaf zelfs aan dat een praktijk zou moeten kunnen vertellen over de effecten op de mens-dierrelatie. Zeker in een tijd waarin een dier zo onderdeel is van het gezin.

Informeren is dus de uiteindelijke conclusies getrokken door meerdere individuen. Door te vragen hierop kon er misschien meer informeren worden verkregen over andere oplossingen. Op het gebied van literatuur werd dit ook geconcludeerd evenals te leren van de ervaringen van andere dierenartsen. Door meerdere bronnen te lezen, waren er misschien nog andere oplossingen geconcludeerd.

4.5 Overige reflectie

Conclusie van bovenstaande reflecties is:

1. Een testinterview afnemen
2. Een grotere variatie individuen interviewen, wonend en werkzaam in verschillende provincies. Dit vergroot het betrouwbaarheidsniveau.
3. Meer doorvragen

De eerste twee reflectiepunten hadden voorkomen kunnen worden door een sterkere materiaal en methode uit te werken. Door daarop vooruit te denken was er meer tijd ingepland voor het uitwerken van de interviews en de keuzes met betrekking tot de geïnterviewden.

Hoofdstuk 5: Conclusie en aanbeveling

In dit hoofdstuk staat beschreven welke conclusie er zijn getrokken op basis van de verkregen informatie. De conclusie en aanbeveling is uitgewerkt per deelvraag. Door het beantwoorden van de deelvragen zal de hoofdvraag beantwoord worden. De hoofdvraag is als volgt:

‘Hoe kan de praktijk op middellang termijn het bewustzijn vergroten over de invloed van diergezondheid op de mens-dierrelatie?’

5.1 Conclusie deelvraag 1

Uit de resultaten van deelvraag 1 (‘Wat zijn de effecten van diergezondheid op de mens-dierrelatie?’) bleek dat de gezondheid van een dier invloed heeft op de relatie. Een relatie zal gedurende een ziekteproces versterken of verzwakken, evenals dit gebeurt in de humane wereld. Een ziek dier kan tot onrust leiden bij de huisdiereigenaren. Dit bleek niet alleen uit de ervaring van de geïnterviewden, maar ook uit het onderzoek van Veterinary Record, waarin werd beschreven dat eigenaren van zieke huisdieren een vergrote kans hebben op stress en depressie. Maar waarom ondervinden huisdiereigenaren zulke emoties? Door zowel de geïnterviewde huisdiereigenaren als de veterinaire medewerkers werd verteld dat er tegenwoordig sprake is van het feit, dat huisdieren onderdeel zijn van het gezin. Volgens huisdiereigenaar Herma van der Velde (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) is dit de reden dat eigenaren meer over hebben voor hun huisdier en dus een sterkere band opbouwen. Het leidt niet altijd tot een sterkere band, omdat ziekte ook een reden kan zijn dat eigenaren hun huisdier wegdoen (Four Paws, 2023).

5.2 Conclusie deelvraag 2

Deelvraag 2 (‘In hoeverre zijn huisdiereigenaren bewust van de invloed van diergezondheid op de mens-dierrelatie?’) gaf inzicht in het bewustzijn van huisdiereigenaren. Geïnterviewde huisdiereigenaren begonnen met de voordelen van de aanwezigheid van een huisdier voor de humane gezondheid. Zo biedt een huisdier troost en door met een hond te wandelen, is de eigenaar in beweging. Naarmate het interview vorderde, kwam bij Herma van der Velde (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) naar voren dat de gezondheid van het dier invloed kan hebben op de emotionele relatie. *“Hiervan (de ziekte van het dier) waren we best van slag en je bent er continu, ook onbewust, mee bezig.”* Huisdiereigenaar Elizabeth Nijdam (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) vertelde dat de emoties afhangen van de mankementen, maar dat bij elke keuze het welzijn van het dier voorop staat. Deze informatie werd verteld na door te vragen. Hieruit kan geconcludeerd worden, dat eigenaren niet volledig bewust zijn van de invloed van diergezondheid op de mens-dierrelatie. Eigenaren hebben inzicht in het feit dat huisdieren een positieve invloed hebben op de mens zelf, maar niet zozeer de invloed die de gezondheid kan hebben op de relatie. Echter, de eigenaren beschouwen hun huisdier als onderdeel van het gezin, wat een grote invloed heeft op de relatie.

5.3 Conclusie deelvraag 3

Deelvraag 3 (‘In hoeverre is de praktijk bewust van de invloed van diergezondheid op de mens-dierrelatie?’) gaf inzicht in het bewustzijn van veterinaire medewerkers. Voor deze deelvraag is onder andere ingegaan op wat de praktijk al doet omtrent de mens-dierrelatie. De praktijken houden voornamelijk rekening met de stresservaring van het dier. Zo gebruikte de praktijk van Taima Sjoerds (persoonlijke communicatie, 23 mei 2023) Feliway voor katten en haalden ze nerveuze honden eerder

uit de wachtkamer. Dierenarts Stefan Hoyng (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) gaf aan dat een hond op zijn eigenaar lijkt. Zo zal een eigenaar die snel gestrest geraakt hoogstwaarschijnlijk in bezit zijn van een nerveus huisdier. Dit kan leiden dat het dier in een vicieuze cirkel geraakt. Het dier is al ziek en door de stress van de eigenaar, zal het dier zich nog slechter voelen (Denise Pront, persoonlijke communicatie, 26 mei 2023). Zoals bij deelvraag 1 al was beschreven, ervaren eigenaren van zieke dieren meer stress. De invloed van diergezondheid op de mens-dierrelatie is dus groot. Een ziek dier leidt tot stress bij de eigenaar. De eigenaar geeft de stresssignalen weer over aan het dier, waardoor deze nog zieker kan worden. De veterinaire medewerkers zijn hiervan op de hoogte en dus bewust van de invloed van diergezondheid op de mens-dierrelatie.

5.4 Conclusie deelvraag 4

Deelvraag 4 ('Welke maatregelen kan de praktijk nemen om het bewustzijn over het effect van diergezondheid op mens-dierrelatie te vergroten?') onderzocht wat een praktijk kan doen om het bewustzijn te vergroten. Het advies van hondentrainer Lovely van der Velde (persoonlijke communicatie, 31 mei 2023) is, dat dierenartsen meer moeten letten op het gedrag van het dier en niet alleen de fysieke factoren. Daarnaast geeft Herma van der Velde (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) aan dat dierenartsen moeten kunnen vertellen over de invloed van diergezondheid op de relatie. Een ziekte heeft namelijk invloed op de eigenaar en de relatie. Huisdiereigenaar Elizabeth Nijdam (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) luistert naar de dierenarts, maar vereist wel een goede onderbouwing. Dierenarts Stefan Hoyng (persoonlijke communicatie, 30 mei 2023) sluit zich hierbij aan en benadrukt hierbij het feit dat een eigenaar moet weten wat de opties zijn. Informeren is het belangrijkste.

5.5 Conclusie hoofdvraag

'Hoe kan de praktijk op middellang termijn het bewustzijn vergroten over de invloed van diergezondheid op de mens-dierrelatie?' In deelvraag 1 is te lezen dat diergezondheid zeker effect heeft op de mens-dierrelatie en dit is iets wat verteld moet worden tijdens consulten. Zeker in een maatschappij waar een huisdier onderdeel is van het gezin, is het van belang dat de eigenaar op de hoogte is van de gevolgen van een verandering in gezondheid op de relatie. Dit om de band sterker te maken. Dit kan door een eigenaar bijvoorbeeld op de hoogte te brengen van de vicieuze cirkel van stress, waarover de veterinaire medewerkers bewust zijn en daarom ook letten op de stress van het dier. Gedrag van het dier staat hierin centraal. De gevolgen op de relatie kunnen worden meegenomen in de opties die een dierenarts voorlegt aan de eigenaar omtrent de behandelingen. Door van elkaar te leren, is het verstandig dat dierenartsen meer overleggen en praten over het onderwerp. Door de kennis erover te vergroten, zal de onderbouwing beter gaan, waardoor een eigenaar meer vertrouwen kan krijgen in zijn/haar dierenarts. Wat de behoefte is van de eigenaar kan verschillen per provincie, dus het is aan te raden dat praktijken in de klantenkring onderzoeken om achter de behoefte te komen.

Bronvermelding

- Access to Veterinary Care Coalition. (2018, 17 december). *Access to Veterinary Care: Barriers, Current Practices, and Public Policy*. Geraadpleegd op 3 mei 2023, van <https://pphe.utk.edu/wp-content/uploads/2020/09/avcc-report.pdf>
- Anderson, W. P., Reid, C. M., & Jennings, G. L. (1992). Pet ownership and risk factors for cardiovascular disease. *Medical journal of Australia*, 157(5), 298-301. Geraadpleegd op 5 april 2023, van <https://habricentral.org/resources/55397>
- Anicura. (2023, 6 april). *Minder zorg voor huisdieren sinds start inflatie; dierenarts waarschuwt voor gezondheid van dier én mens*. Geraadpleegd op 24 april 2023, van <https://www.anicura.nl/over-anicura/nieuws/minder-zorg-door-inflatie/>
- Atlas, R. & Maloer, S. (z.d.). *The Future of One Health*. National Library of Medicine. Geraadpleegd op 2 mei 2023, van <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/26082121/>
- AVMA. (z.d.). *Human-animal bond*. Geraadpleegd op 24 april 2023, van <https://www.avma.org/one-health/human-animal-bond#:~:text=The%20human%20animal%20bond%20is,%2C%20animals%2C%20and%20the%20environment.>
- AVMA. (z.d.). *One Health*. Geraadpleegd op 12 mei 2023, van <https://www.avma.org/resources-tools/one-health>
- Brooks, H. L., Rushton, K., Lovell, K., Bee, P., Walker, L., Grant, L., & Rogers, A. (2018). *The power of support from companion animals for people living with mental health problems: a systematic review and narrative synthesis of the evidence*. *BMC psychiatry*, 18(1), 1-12. Geraadpleegd op 5 april 2023, van <https://habricentral.org/resources/62075>
- College of Veterinary Medicine. (2018, 12 december). *The Bond between Humans and Livestock*. Geraadpleegd op 24 april 2023, van <https://cvm.msu.edu/news/perspectives-magazine/perspectives-fall-2018/the-bond-between-humans-and-livestock>
- College of Veterinary Medicine. (2018, 7 december). *The Human-Animal Bond throughout Time*. Geraadpleegd op 24 april 2023, van <https://cvm.msu.edu/news/perspectives-magazine/perspectives-fall-2018/the-human-animal-bond-throughout-time#:~:text=According%20to%20Bayer%2C%20a%20life,day%2Dto%2Dday%20life.>
- Cooney, K.A., Kogan, L.R., Brooks, S.L. & Ellis, C.A. (2021, juni). *Pet Owners' Expectations for Pet End-of-Life Support and After-Death Body Care: Exploration and Practical Applications*. ScienceDirect. Geraadpleegd op 3 mei 2023, van <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S193897362030101X>
- D. Pront, persoonlijke communicatie, 26 mei 2023
- Diamond, J. (2002). *Evolution, consequences and future of plant and animal domestication*. *Nature*. Geraadpleegd op 3 mei 2023, van <https://www.nature.com/articles/nature01019>
- Dibevo. (2023, 24 april). *Nederlander blijft trouw aan huisdier, ongeacht hogere kosten*. Geraadpleegd op 9 mei 2023, van <https://dibevo.nl/pers/nederlander-blijft-trouw-aan-huisdier-ongeacht-hogere-kosten>
- E. Nijdam, persoonlijke communicatie, 30 mei 2023

- Encyclopedia.com. (z.d.). *The History of Human-Animal Interaction*. Geraadpleegd op 2 mei 2023, van <https://www.encyclopedia.com/politics/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/history-human-animal-interaction>
- Fessenden, M. (2019, 14 februari). *New Study Looks at Why Neolithic Humans Buried Their Dogs With Them 4,000 Years Ago*. Smithsonian Magazine. Geraadpleegd op 2 mei 2023, van <https://www.smithsonianmag.com/smart-news/people-buried-their-dogs-them-4000-years-ago-180971502/>
- Four Paws. (2023, 5 januari). *The top 9 reasons why people give up their pets*. Geraadpleegd op 11 juli 2023, van <https://www.four-paws.org/our-stories/publications-guides/the-top-9-reasons-why-people-give-up-their-pets>
- Gern, J. E., Reardon, C. L., Hoffjan, S., Nicolae, D., Li, Z., Roberg, K. A., ... & Anderson, E. (2004). *Effects of dog ownership and genotype on immune development and atopy in infancy*. Journal of Allergy and Clinical Immunology, 113(2), 307-314. Geraadpleegd op 5 april 2023, van <https://habricentral.org/resources/34407>
- Global Veterinary Careers. (z.d.). *Category: Awareness*. Geraadpleegd op 13 juli 2023, van <https://gvcvets.com/category/awareness/>
- Grimm, D. (2021, 26 februari). *Graves of nearly 600 cats and dogs in ancient Egypt may be world's oldest pet cemetery*. Science. Geraadpleegd op 2 mei 2023, van <https://www.science.org/content/article/graves-nearly-600-cats-and-dogs-ancient-egypt-may-be-world-s-oldest-pet-cemetery>
- H. van der Velde, persoonlijke communicatie, 30 mei 2023
- HABRI. (z.d.). *For Veterinarians*. Geraadpleegd op 5 april 2023, van <https://habri.org/get-involved/for-veterinarians/>
- HABRI. (z.d.). *International Survey of Pet Owners & Veterinarians*. Geraadpleegd op 2 mei 2023, van <https://habri.org/international-hab-survey/>
- Hall, S. S., Wright, H. F., Hames, A., PAWS Team, Mills, D.S. *The long-term benefits of dog ownership in families with children with autism*. Journal of Veterinary Behavior 13 (2016): 46-54. Geraadpleegd op 5 april 2023, van <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S155878781630034X>
- Hart voor Dieren. (z.d.). *Euthanasie huisdier doordat mensen dierenartskosten niet kunnen betalen*. Geraadpleegd op 12 mei 2023, van <https://hartvoordieren.nl/baasjes-laten-dieren-inslapen-door-te-hoge-operatiekosten/>
- Harvard Health Publishing. Harvard Medical School. (2015, 1 september). *Having a dog can help your heart – literally*. Geraadpleegd op 25 april 2023, van <https://www.health.harvard.edu/staying-healthy/having-a-dog-can-help-your-heart--literally>
- Hood, M. (2019, 28 februari). *Prehistoric humans owed their dogs to death*. Phys. Geraadpleegd op 2 mei 2023, van <https://phys.org/news/2019-02-prehistoric-humans-dogs-death.html#:~:text=Dogs%20were%20first%20used%20by,especially%20their%20evolutionary%20cousins%2C%20wolves.>
- Houden van Honden. (z.d.). *Speurhond*. Geraadpleegd op 2 mei 2023, van <https://www.houdenvanhonden.nl/echte-hondenbanen/speurhond/>

- Hulphond. (z.d.). *ADL-hulphond*. Geraadpleegd op 2 mei 2023, van <https://www.hulphond.nl/hulphonden/adl-hulphond/>
- Hulphond. (z.d.). *Dierondersteunende therapie*. Geraadpleegd op 2 mei 2023, van <https://www.hulphond.nl/dierondersteunde-therapie/>
- Hulphond. (z.d.). *Epilepsie-hulphond*. Geraadpleegd op 2 mei 2023, van <https://www.hulphond.nl/hulphonden/epilepsie-hulphond/>
- J. Bos, persoonlijke communicatie, 26 mei 2023
- Janke, N. (2021, 1 februari). *Pet owners' and veterinarians' perceptions of information exchange and clinical decision-making in companion animal practice*. National Library of Medicine. Geraadpleegd op 3 mei 2023, van <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7850489/>
- K. Breukelman, persoonlijke communicatie, 13 april 2023
- Kertes, D. A., Liu, J., Hall, N. J., Hadad, N. A., Wynne, C. D., & Bhatt, S. S. (2017). *Effect of pet dogs on children's perceived stress and cortisol stress response*. Social development, 26(2), 382-401. Geraadpleegd op 5 april 2023, van <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5400290/>
- Knesl, O., Hart, B.L., Boete, A.H. & Kuipers, E.L. (2016). Opportunities for incorporating the human-animal bond in companion animal practice. AVMA. Geraadpleegd op 5 april 2023, van <https://avmajournals.avma.org/view/journals/javma/249/1/javma.249.1.42.xml>
- KNMVD.NL. (z.d.). *One Health*. Geraadpleegd op 24 april 2023, van <https://www.knmvd.nl/dossier/one-health/>
- KNMVD.NL. (2020). *Vaccineren*. Geraadpleegd op 2 mei 2023, van <https://www.knmvd.nl/dossier/diergezondheid/vaccinaties/>
- L. van der Velde, persoonlijke communicatie, 31 mei 2023
- Landelijke HABRI enquête. (2018). *Workplace Wellness Survey*. Geraadpleegd op 5 april 2023, van <https://habri.org/research/mental-health/workplace-wellness/>
- LICG. (z.d.). *Dieren in de zorg*. Geraadpleegd op 2 mei 2023, van <https://www.licg.nl/dieren-in-de-zorg/#therapiedieren>
- Mellor, D.J., Beausoleil, N.J., Littlewood, K. E., McLean, A.N., McGreevy, P.D., Jones, B. & Wilkins, C. (2020, 14 oktober). *The 2020 Five Domains Model: Including Human-Animal Interactions in Assessments of Animal Welfare*. MDPI. Geraadpleegd op 2 mei 2023, van <https://www.mdpi.com/2076-2615/10/10/1870>
- Merkus, J. (2021, 27 september). *Hoe maak je een topiclijst voor je interview? | Met voorbeeld*. Scribbr. Geraadpleegd op 1 mei 2023, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/voorbeeld-topiclijst-interview/>
- Merkus, J. (2021, 12 november). *Soorten interviews: (on- of semi-)gestructureerd en focusgroep*. Scribbr. Geraadpleegd op 11 april 2023, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/soorten-interviews/>
- Merkus, J. (2022, 24 augustus). *Verskil tussen kwalitatief & kwantitatief onderzoek | Voorbeelden*. Geraadpleegd op 3 mei 2023, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/kwalitatief-vs-kwantitatief-onderzoek/>

- Morris, A., Wu, H. & Morales, C. (2021, 20 oktober). *Barriers to Care in Veterinary Services: Lessons Learned From Low-Income Pet Guardians' Experiences at Private Clinics and Hospitals During COVID-19*. Frontiers. Geraadpleegd op 12 mei 2023, van <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fvets.2021.764753/full>
- One Health. (z.d.). *Over One Health*. Geraadpleegd op 10 mei 2023, van <https://www.onehealth.nl/over-one-health>
- PDSA. (2022). *Preventive health*. Geraadpleegd op 24 april 2023, van <https://www.pdsa.org.uk/what-we-do/pdsa-animal-wellbeing-report/paw-report-2022/preventive-health>
- Prato-Previde, E., Ricci, E.B. & Colombo, E.S. (2022, 19 oktober). *The Complexity of the Human-Animal Bond: Empathy, Attachment and Anthropomorphism in Human-Animal Relationships and Animal Hoarding*. MDPI. Geraadpleegd op 12 mei 2023, van <https://www.mdpi.com/2076-2615/12/20/2835>
- Raad van Dieraangelegenheden. (2021, 8 december). *Liefde maakt blind. Essay*. Geraadpleegd op 13 mei 2023, van <https://www.rda.nl/publicaties/publicaties/2021/11/102/rda-essay-liefde-maakt-blind>
- Reeves, M. J., Rafferty, A. P., Miller, C. E. & Lyon-Callo, K. (2011). *The impact of dog walking on leisure-time physical activity: results from a population-based survey of Michigan adults*. J Phys Act Health 8.3 (2011): 436-444. Geraadpleegd op 5 april 2023, van <https://habricentral.org/resources/34617>
- S. Hoyng, persoonlijke communicatie, 30 mei 2023
- Schukken, Y.H., van Trijp, J.C.M., van Alphen, J.J.M. & Hopster, H. (2019, 4 oktober). *Staat van het dier. Beschouwingen en opinies over de verschuivende relatie tussen mens en dier in Nederland*. RDA. Geraadpleegd op 13 mei 2023, van <https://www.rda.nl/publicaties/publicaties/2019/10/04/de-staat-van-het-dier>
- Shaw, M. (2014, 20 januari). *Animals and war*. British Library. Geraadpleegd op 2 mei 2023, van <https://www.bl.uk/world-war-one/articles/animals-and-war>
- Spitznagel, M.B., Jacobson, D.M., Cox, M.D. & Carlson, M.D. (2017, 21 september). *Caregiver burden in owners of a sick companion animal: a cross-sectional observational study*. VetRecord. Geraadpleegd op 11 juli 2023, van <https://doi.org/10.1136/vr.104295>
- T. Sjoerds, persoonlijke communicatie, 23 mei 2023
- Trembath, F. (2016, 14 maart). *Animal-Assisted Intervention for People with Depression*. HABRI central. Geraadpleegd op 5 april 2023, van https://habricentral.org/resources/55606/download/hc_brief_depression20160127access.pdf
- UK Petfood. (2019). *Pet Obesity. Ten Years On. 2009-2019*. Geraadpleegd op 2 mei 2023, van <https://www.ukpetfood.org/resource/pet-obesity-report-2019.html>
- Universiteit Utrecht. (z.d.). *Dierenwelzijn*. Geraadpleegd op 2 mei 2023, van <https://www.uu.nl/organisatie/faculteit-diergeneeskunde/dierenwelzijn>
- Universiteit Utrecht. (z.d.). *Netherlands Centre for One Health (NCOH)*. Geraadpleegd op 10 mei 2023, van <https://www.uu.nl/organisatie/faculteit-diergeneeskunde/onderzoek/samenwerkingsverbanden/netherlands-centre-for-one-health-ncoh>

Wensley, S.P. (2008). *Animal Welfare and the Human-Animal Bond: Considerations for Veterinary Faculty, Students, and Practitioners*. Journal of Veterinary Medical Education, 35(4), 532-539. Geraadpleegd op 5 april 2023, van <https://doi.org/10.3138/jvme.35.4.532>

Williams, A., Williams, B., Hansen, C. & Coble, K.H. (2020, juli). *The Impact of Pet Health Insurance on Dog Owners' Spending for Veterinary Services*. NIH. Geraadpleegd op 12 mei 2023, van <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7401533/>

Zoetis. (z.d.). *Discover the Healing Power of Pets!* Geraadpleegd op 5 april 2023, van <https://www.zoetispetcare.com/benefits-of-pets>

Zoetis. (z.d.). *Pets Have a Big Impact on Mental Health*. Geraadpleegd op 5 april 2023, van <https://www.zoetispetcare.com/benefits-of-pets/mental-health>

Bijlagen

Bijlage A: Topiclijst eigenaren

Onderwerp	Subonderwerpen
Introductie	- Voorstellen - Doel onderzoek - Benoemen audio-opname en toestemming - Toestemming om naam te noteren in bronnenlijst/verslag
Persoonlijke informatie	- Leeftijd - Gezinsamenstelling - Woonplaats - Diersoort/ras
Huisdier	- Reden aanschaf - Hoe ziet de eigenaar de relatie - Activiteiten - Verandering bestedingspatroon corona/inflatie - Effect (aanwezige) ziekte van dier op eigenaar - Wat zien zij als belangrijk voor een goede relatie met hun dier?
Informatie vergaren	- Manieren - Dierenarts
Begrip mens-dierrelatie	- Bekend met begrip? - Eigen kennis - Bekend met voordelen voor humane gezondheid - Bekend met voordelen voor het dier - Wat verwachten ze van de dierenarts op het gebied van mens-dierrelatie? - Informeren -> via? - Speelt certificaat van praktijk een rol in keuze praktijk?

Bijlage B: Topiclijst medewerkers dierenartspraktijk

Onderwerp	Subonderwerpen
Introductie	- Voorstellen - Doel onderzoek - Benoemen audio-opname en toestemming - Toestemming om naam te noteren in bronnenlijst/verslag
Persoonlijke informatie	- Leeftijd - Woonplaats - Functie binnen praktijk
Werkwijze relatiegericht	- Omgang dier - Cat friendly certificaat? - Extra maatregelen
Begrip mens-dierrelatie	- Bekend met begrip? - Eigen kennis - Toepassing praktijk
One Health	- Bekend in de praktijk - Welke maatregelen
Informeren	- Informeren eigenaren over mens-dierrelatie - Bereid om eigenaren te informeren - Certificering DAP

Bijlage C: Interview medewerkers dierenartspraktijken

1. Taima Sjoerds

Wat is uw functie binnen de praktijk?

Ik werk als paraveterinair bij Ranzijn en dan bij de vestiging in Alkmaar.

Bent u werkzaam bij een eerstelijns of een tweedelijns praktijk?

De Ranzijn in Alkmaar is een eerstelijns dierenkliniek.

Waar houdt u rekening mee gedurende de omgang van een dier? Welke aspect staat centraal?

Ervoor zorgen dat het dier zo min mogelijk stress ervaart, wat bijdraagt aan een positieve ervaring voor zowel de klant als het dier. Dat is het centrale aspect. Gedurende een dierenarts bezoek hou ik rekening met de gedragingen van het dier, hierbij let ik op kenmerken van stress. Verder probeer ik de dieren rustig te benaderen en gebruik ik evt. hulpmiddelen, zoals Feliway of een beloning in de vorm van koekjes.

Hoe laat u merken aan de klant dat u rekening houdt met de behoeften van katten/honden? (Cat Friendly Certificaat bijvoorbeeld)

De vestiging waar ik werkzaam ben is niet cat-friendly gecertificeerd, twee andere vestigingen zijn dit wel. Echter maken wij wel gebruik van Feliway, zowel de spray, als verdamper. Verder houden we rekening met honden die het heel spannend vinden, door deze als gewenst alvast in een andere ruimte/spreekkamer te plaatsen. Ook voor andere dieren in de wachtkamer is dit prettiger. Als een hond paniekerig zit te blaffen kan dit invloed hebben op andere honden en voor katten is dit zeker niet gewenst.

Hoe ervaart u de emoties van de eigenaren rondom gezondheidsklachten van het dier?

Dit is individueel afhankelijk. Sommige klanten zijn erg bezorgd en in hun perspectief zijn veel dingen een urgent geval. Andere eigenaren daarentegen zijn erg nuchter en meer nonchalant. Een balans tussen nuchter en bezorgd zou hierin perfect zijn, want beide type mensen, bezorgd of juist nonchalant, slaan beiden niet veel informatie op door een bepaalde mate van emotie.

In hoeverre bent u bekend met het begrip mens-dierrelatie?

Ik moet eerlijk zeggen dat de definitie van dit begrip mij niet bekend is, ik ga ervan uit dat het de relatie is tussen mens en dier in elke vorm.

Bent u bekend met het effect die mens en dier op elkaar kunnen hebben? Zo ja, welk effect is bij u bekend?

Ik ben niet zo zeer bekend met de effecten. Wel ben ik er bekend mee dat het gedrag van de eigenaar invloed heeft op het dier, wanneer de eigenaar van een hond gestrest is, zal de hond waarschijnlijk ook gestrest zijn of een bepaalde mate van stress ervaren.

Zou u nog andere effecten kunnen benoemen?

Verdere effecten kan ik zo niet benoemen.

Wordt de mens-dierrelatie betrokken in de consulten?

Voornamelijk proberen we zoveel mogelijk het welzijn te waarborgen van het dier (de patiënt), tevens zorgen we ervoor dat de eigenaar goed geïnformeerd en tevreden naar huis gaat. Dus ja de mens-dierrelatie wordt daarin betrokken. Er wordt niet zo zeer besproken welke effecten het gedrag van de eigenaar heeft op het huisdier.

Welke rol speelt diergezondheid in deze relatie?

Ik denk dat diergezondheid erg van belang is. Wanneer een dier niet in orde is, zijn eigenaren ongerust, wat kan leiden tot het overnemen van gedrag van mensen op dieren en vice versa.

Communiqueert u dit naar de klant?

Ik communiceer dit niet zo zeer naar de klant direct, maar indirect probeer ik wel rekening te houden dat de eigenaar zoveel als mogelijk rustig blijft. Dit om het dierenwelzijn te waarborgen.

Benadrukt u de voordelen van het effect dat diergezondheid op de mens-dierrelatie heeft? Waarom wel/niet?

Nee, niet zo zeer. Eigenlijk hetzelfde antwoord als de vraag hierboven, dus waarschijnlijk niet bewust.

Heeft u zelf nog opmerkingen of toevoegingen over het onderwerp?

Niet van toepassing

2. Denise Pront

Wat is uw functie binnen de praktijk?

Ik ben een paraveterinair.

Bent u werkzaam bij een eerstelijns of een tweedelijns praktijk?

Ik werk bij de tweedelijns dierenkliniek 'Evidensia Dierenziekenhuis Amsterdam'.

Waar houdt u rekening mee gedurende de omgang van een dier? Welke aspect staat centraal?

Dat de dieren zo min mogelijk stress ervaren als ze hier op afspraak komen of in opname zitten. Daarnaast vind ik het belangrijk dat de dieren goed gehanteerd worden en daarbij geen pijn of ongemak ervaren, tenzij het niet anders kan.

Hoe laat u merken aan de klant dat u rekening houdt met de behoeften van katten/honden? (Cat Friendly Certificaat bijvoorbeeld)

Wij hebben in de praktijk geen cat friendly certificaten. Daarnaast is het voor ons op dit moment erg lastig om te laten merken aan de klanten dat we rekening houden met de behoefte van honden en katten, omdat we ruimte te kort hebben. We proberen het op dit moment zo veel mogelijk, maar we willen graag een nieuw pand om uit te breiden, zodat er meer ruimte is voor de dieren.

Waar zou die ruimte bijvoorbeeld voor gebruikt kunnen worden?

Bijvoorbeeld een gescheiden wachtkamer zou optimaal zijn. Daarnaast mogen eigenaren altijd aanwezig zijn bij de afspraken, ze mogen langskomen als dieren in opname zitten. We houden rekening met de leeftijd en privéomstandigheden van een eigenaar om te bepalen wat mogelijk is voor een zo'n goed mogelijke behandeling.

Hoe ervaart u de emoties van de eigenaren rondom gezondheidsklachten van het dier?

Bij ons zijn die natuurlijk wat heftiger dan bij een eerstelijns kliniek, omdat wij ook spoed draaien 24/7 en daar komen natuurlijk eigenaren met hele zieke dieren. Ik ervaar die emoties niet als onprettig. Daarom heb ik voor dit werk gekozen en ik vind het juist mooi om te zien als een dier ziek binnenkomt en een eigenaar ook binnenkomt, dat wij uiteindelijk het dier beter maken en dat ze dan met een blij gezicht naar huis gaan. Zo zien wij hele verdrietige klanten of hele blij eigenaren. Boze cliënten hebben we soms omtrent praktijkpunten.

In hoeverre bent u bekend met het begrip mens-dierrelatie?

Ik denk wel dat ik er voldoende bekend mee ben. Het kan natuurlijk altijd beter, maar tijdens de studie leren we best veel over gedrag van dieren en hoe dit is in verhouding met mensen. Daarnaast door corona is dit onderwerp ook meer naar boven gekomen.

Bent u bekend met het effect die mens en dier op elkaar kunnen hebben? Zo ja, welk effect is bij u bekend?

Ja, de dieren hebben een positief effect op mensen. Ze kunnen helpen bij de fysieke- en mentale gezondheid van een mens. Voor dieren heeft het als positieve effect dat ze socialer worden door het contact met mensen.

Denkt u dat er ook negatieve effecten zijn?

Ja, dat denk ik wel. Contact met de mens kan ook negatieve effecten veroorzaken bij het dier. Bij een broedfokker wordt er amper gelet op het welzijn waardoor het dier zagezegd aan zijn lot wordt overgelaten. Daarnaast kan doorfokken leiden tot erfelijke afwijkingen.

Wordt de mens-dierrelatie betrokken in de consulten?

Ik denk bij ons wel. We houden er echt rekening mee hoever een eigenaar kan gaan voor hun dier, bijvoorbeeld met kosten. Daarnaast proberen we alles te doen voor een dier, omdat voor sommige eigenaren hun dier erg belangrijk is. We letten voornamelijk op de mens-dierrelatie bij opnamepatiënten. In hun eigen omgeving doen ze het meestal beter dan in opname van een praktijk.

Kan u een voorbeeld benoemen?

Zo hadden we een hond die heel erg aan het jammeren was en alleen bleef voor infuus en een echo de volgende dag. Na het infuus hebben we hem toch maar naar huis laten gaan, want hij had moeite in de opname. Dit wordt dan meegenomen in een overleg met de opnamearts. Het zou namelijk kunnen leiden tot een beter herstel, omdat ze minder stress ervaren. Ook op chirurgisch gebied kijken we wat het beste is. Als de operatie geen optie is, zal er gekeken worden of een spalk en benchrust ook kan zorgen voor een goed resultaat. Het dierenwelzijn staat hierbij centraal.

Welke rol speelt diergezondheid in deze relatie?

Wij stellen altijd de gezondheid van het dier bovenop. Als eigenaren een behandeling of iets niet kunnen betalen en het dier kan daardoor bijvoorbeeld wel nog 10 jaar mee, dan zijn wij ook heel duidelijk dat mensen bijvoorbeeld afstand moeten doen of moeten kijken naar opties. Wij kijken natuurlijk altijd of de behandeling en het vervolg van het dier daarmee wel in verhouding zijn. Als een dier ziek is, kan dit leiden tot stress bij de eigenaar. Dit kan leiden tot een vicieuze cirkel, want de stress kan weer overslaan op het dier, waardoor deze zich nog slechter zal voelen. De eigenaar ervaart nog meer stress. Dit kan er bijvoorbeeld voor zorgen dat ze slecht slapen, wat invloed kan hebben op de werkprestaties.

Communiqueert u dit naar de klant?

Ja, we proberen alles duidelijk te vertellen en te noteren in Animana.

Benadrukt u de voordelen van het effect dat diergezondheid op de mens-dierrelatie heeft? Waarom wel/niet?

Aan de ene kant wel. Ik vind dat dieren het leven van een mens echt veel leuker kunnen maken.

Daarnaast vind ik het wel belangrijk dat mensen goed voor hun dieren moeten zorgen. Als ze bijvoorbeeld het niet breed hebben, dan zou ik het niet aanraden om nog een tweede hond te nemen. Je moet je verantwoordelijkheid kunnen nemen en niet alleen een dier nemen als het gezond is. Maar ook klaar kunnen staan voor je dier als deze ziek is.

Heeft u zelf nog opmerkingen of toevoegingen over het onderwerp?

Nee, ik vind alles duidelijk.

3. Julia Bos

Wat is uw functie binnen de praktijk?

Ik was werkzaam als paraveterinair.

Bent u werkzaam bij een eerstelijns of een tweedelijns praktijk?

Ik was vorig jaar werkzaam bij een eerstelijns kliniek.

Waar houdt u rekening mee gedurende de omgang van een dier? Welk aspect staat centraal?

Op de juiste manier hanteren en kijken naar de lichaamstaal is erg belangrijk. Zo wordt er bijvoorbeeld gelet op een kat die zwaait met zijn staart (geïrriteerd). Irritaties kunnen uiteindelijk leiden tot een dier die krabt of bijt.

Hoe laat u merken aan uw klant dat u rekening houdt met de behoeften van katten/honden? (Cat Friendly Certificaat bijvoorbeeld)

De praktijk zorgt ervoor dat medewerkers voldoende en juiste kennis hebben over de te behandelen dieren (juiste voeding of adviezen) en dat er professioneel wordt omgegaan met het dier. Dit kan je laten blijken door echt te laten zien dat je weet wat je doet.

Hoe ervaart u de emoties van de eigenaren rondom gezondheidsklachten van het dier?

Huisdiereigenaren kunnen heel erg bezorgd en emotioneel zijn als er iets met hun huisdier aan de hand is. Als er iets met mijn eigen kat aan de hand is, ben ik ook bezorgd, dus ik mij goed verplaatsen in de huisdiereigenaar.

In hoeverre bent u bekend met het begrip mens-dierrelatie?

Mens-dierrelatie betekent, naar mijn mening, eigenlijk de relatie tussen mens en dier. Dit is momenteel goed te zien. Vanuit de praktijk zie ik dat mensen meer over hebben voor hun dier en hun dier echt als hun kind zien. Hierdoor zijn eigenaren vaak wat mondiger betreft de gezondheid van hun huisdier.

Bent u bekend met het effect die mens en dier op elkaar kunnen hebben? Zo ja, welk effect is bij u bekend?

Vanuit mijn ervaring zie ik dat dieren effect hebben op mensen, vooral als er iets met het dier mankeert. De eigenaren zijn dan bezorgd en willen zo snel mogelijk dat het dier geholpen wordt. Omdat mensen hun dier als hun eigen kind zien, hebben zij veel over voor hun dier en kunnen ze emotioneel reageren als er iets mis is.

Wordt de mens-dierrelatie betrokken in de consulten?

Deze vraag vind ik lastig te beantwoorden, omdat ik niet bij een consult aanwezig ben in de praktijk waar ik werkzaam ben. Als ik met mijn eigen kat naar de dierenarts ga, merk ik wel dat onze

dierenarts op een professionele en leuke manier met de kat omgaat.

Wat doet uw dierenarts dan bijvoorbeeld?

Hij praat af en toe tegen onze kat en doet zijn onderzoeken snel en vaardig. Nu denk ik dat dat ook te maken heeft met zijn ervaring, dus dat vind ik lastig te zeggen.

Welke rol speelt diergezondheid in deze relatie?

Ik denk dat diergezondheid erg belangrijk is voor de mens-dierrelatie. Ik zie vaak als de hond/kat gezond is, de eigenaar blij en opgelucht is. Een gezond dier heeft dus een positieve invloed op de eigenaar.

Communiqueert u dit naar de klant?

Ikzelf als paraveterinair doe dit niet.

Benadrukt u de voordelen van het effect dat diergezondheid op de mens-dierrelatie heeft? Waarom wel/niet?

Nee, dit doe ik zelf in de praktijk niet. De reden hiervan is dat het bij de balie erg druk kan zijn en ik dus geen tijd heb om hierover in gesprek te gaan met de klant.

Heeft u zelf nog opmerkingen of toevoegingen over het onderwerp?

Nee.

4. Stefan Hoyng

Gedurende eerder gesprek (26-5-2023) kwam ter sprake dat eigenaren soms overbezorgd zijn. In de ogen van de eigenaren is er iets mis met het dier, maar na een klinisch onderzoek kan de conclusie worden getrokken dat hij gezond is (Münchhausen by Proxy).

Wat is uw functie binnen de praktijk?

Ik ben een dierenarts bij de Tweede Lijn in Zwolle. Dit is een tweedelijns dierenkliniek waarnaar eerstelijns dierenklinieken verwijzen. Ik ben samen met twee andere artsen onderdeel van het team chirurgie.

Waar houdt u rekening mee gedurende omgang van een dier? Welk aspect staat centraal?

Waar ik voornamelijk op let is de interactie tussen eigenaar en huisdier. Dit begint al als eigenaar en huisdier nog in de wachtkamer zitten. Hoe is de eigenaar naar zijn huisdier en hoe reageert deze als het dier paniek laat zien. Dit gebeurt vaak onbewust. Wel denk ik dat dit iets is wat vaker gebruikt moet worden. Zo'n eerste moment geeft al zoveel informatie over hoe de eigenaar is, hoe het dier is en wat je kan verwachten.

Zijn er tijdens het consult nog speciale activiteiten waar u de focus op legt?

Tijdens een consult laten we de dieren altijd loslopen, zodat hij minder stress zal ervaren. Voor onderzoeken ben ik wel altijd direct. Het dier is ziek en er moeten dingen gedaan worden voor zijn eigen welzijn. Dan zijn we wel direct om zo snel mogelijk alle informatie te verzamelen.

Als een directe aanpak niet werkt bij een onderzoek, wat is dan de volgende stap?

Lukt het echt niet, dan gaan we over op onderzoek met sedatie. Bij sommige dieren zie je al gelijk dat die moeilijk zijn in de omgang en dan ga je al wat sneller over op sedatie.

Hoe laat u merken aan uw klant dat u rekening houdt met de behoeften van katten/honden? (cat Friendly Certificaat bijvoorbeeld).

De praktijk beschikt niet over een cat friendly certificaat en direct ben ik er ook niet zo mee bezig. Ik ben niet zozeer tegen cat friendly, maar je moet het niet groter maken dan het is. Huisdieren die bij ons komen zijn meestal relatief zieker waardoor ze vaak ook niet de energie hebben om echt stress te hebben. Voor huisdiereigenaren zal het aanbieden van een cat friendly uitstraling als prettig worden ervaren, maar als praktijk moet je er dan voor kiezen of je die kosten wel wilt maken of niet. We voorkomen wel extra ritjes naar de tweedelijns. Nazorg en controle wordt al snel door de eigen dierenarts opgepakt en bij vragen nemen ze weer contact op.

Hoe ervaart u de emoties van de eigenaren rondom gezondheidsklachten van het dier?

Emoties zijn heel wisselend. We zijn geen echte spoedkliniek, dus de extreem zieke dieren maken wij bijna niet mee. Emoties kunnen normaal zijn, dus heel relaxt en luisterend, maar eigenaren kunnen ook erg geïrriteerd zijn. Het is in dat opzicht heel belangrijk om na te gaan wat de eigenaar precies wil en wat hij van ons verwacht. Belangrijk is dan het doorvragen.

Kunt u hier meer over vertellen?

Zo had ik een eigenaar die op het eerste gezicht heel rustig was, maar uiteindelijk heel veel bleek te willen. De kosten maakte hem niet uit, maar hij wilde het liefst alles uitsluiten. Een eigenares had hetzelfde en wilde zelfs een CT-scan. Eigenaren die té rustig zijn, zijn vaak "gevaarlijker" dan eigenaren die hysterisch reageren.

In hoeverre bent u bekend met het begrip mens-dierrelatie?

Mens-dierrelatie is op zichzelf een heel breed begrip. Ik zou dat dan verdelen in tweeën. Allereerst heb je de dier als entiteit, dus als gebruiksobject. Zoals de PTSD-honden of de honden voor douane, bommen en dat soort dingen. Daarnaast is er de variant waarin het dier als iets affectiefs wordt gezien.

U zegt affectief, oftewel een relatie tussen de twee individuen. Welke definitie zou u geven voor een goede mens-dierrelatie?

Wat ik als een goede mens-dierrelatie zou zien, is een situatie waarin er sprake is van een win-win voor de eigenaar en het dier. Een relatie is dan niet goed als één van de twee eronder gaat lijden. Het dier als iets affectiefs was goed terug te zien tijdens de coronatijd toen zoveel mensen een hond of kat gingen aanschaffen. Het probleem alleen destijds is dat je wel twee of drie jaar in de toekomst kan kijken, maar geen tien jaar. Wat je met een dier hebt is dat je eigenlijk dubbel aan het investeren bent.

Dubbel investeren? Wat bedoelt u daarmee?

In het begin heb je de aanschafkosten en de vaccinaties/ontworming/ontvlooiën wat een eigenaar op orde moet krijgen. Dan heb je de periode waarin je terugkrijgt van het dier en daarna moet je weer investeren, want dan begint hij ouderdomsklachten te vertonen. Mensen zien de toekomst op de lange termijn niet altijd goed in. Er is daarnaast ook sprake van een toegenomen rol van huisdieren in de familie. Dit zorgt voor meer kosten en daarbij ook meer zorg.

Bent u bekend met het effect die mens en dier op elkaar kunnen hebben? Zo ja, welk effect is bij u bekend?

Om te beginnen komt het heel regelmatig voor dat obesitasdieren eigenaren hebben die ook aan de zware kant zijn. De verhalen dat een hond op zijn eigenaar lijkt zijn vaak waar. Een eigenaar die snel

stress heeft zal hoogstwaarschijnlijk in het bezit zijn van een (extreem) nerveus dier.

Ik ben geen fan van de realiteit waarin een dier als gebruiksobject wordt gezien. Dus de honden gebruikt voor bijvoorbeeld PTSD. Daarbij wordt altijd gelet op: wat wil de eigenaar, welke behoeften heeft de eigenaar. Daarbij worden de behoeften van het dier vaak vergeten. Heeft de hond behoefte aan een "normale" eigenaar? Tegenwoordig wordt de titel van hulphond makkelijk gegeven. Organisaties die hulphonden aanbieden, groeien als champignons uit de grond. Belangrijk is de vraag: hoe is de hond echt getraind en wordt daarbij gekeken naar het welzijn van het dier?

Wordt de mens-dierrelatie betrokken in de consulten?

Het belangrijkste is het letten op de interactie. Hoe is de band tussen de eigenaar en het huisdier en hoe sterk is deze band? Daarbij kan het van pas komen om de reden van de aanschaf te achterhalen en of de eigenaar er een activiteit mee doet. Deze feiten kunnen doorslaggevend zijn voor een bepaalde behandeling.

Waarom is de vorm van activiteit dan, volgens u, doorslaggevend voor een behandeling?

De prognose voor invloed op de activiteit is een van de onderwerpen die besproken moeten worden. Het liefst zou de eigenaar namelijk de activiteit blijven uitoefenen met het dier en dan is het voor hen belangrijk om te weten wat de gevolgen van een behandeling of medicatie kunnen zijn.

Welke rol speelt diergezondheid in deze relatie?

Het draait om het zoeken naar een win-winsituatie. Hulpbehoefte gaat ten koste van levensplezier. Dit kan de relatie schaden op een positieve of negatieve manier. Zie het als in de humane wereld. Als je partner ziek is kan het je dichter bij elkaar brengen, omdat je de situatie gezamenlijk doorgaat, maar het kan ook een totaal andere kant op gaan. Iets wat zeker is, is dat een relatie niet hetzelfde zal blijven bij de opkomst van een ziekte.

Communiqueert u dit naar de klant?

Het komt niet bewust ter sprake.

Benadrukt u de voordelen van het effect dat diergezondheid op de mens-dierrelatie heeft? Waarom wel/niet?

Ik vergelijk met de humane zorg als eigenaar soms twijfelen op een behandeling te doen. Zo kan het ter sprake komen bij een gebroken poot dat deze met pinnen kan worden vastgezet of dat er een amputatie kan plaatsvinden of dat er zelfs helemaal niks gedaan wordt. Dan vertel ik de eigenaar dat als ze zelf een gebroken been hadden, dat ze daar liever ook niet op rond blijven lopen. Dit kan de eigenaar soms helpen om keuzes te rationaliseren, omdat ze er dan met een ander perspectief naar kijken.

Heeft u zelf nog opmerkingen of toevoegingen over het onderwerp?

Ik vind persoonlijk de verandering binnen de mens-dierrelatie interessant. Het is niet perse dat de band sterker is, maar hij is anders. Voorheen, toen het dier een gebruiksobject was, was de band ook sterk, maar voor andere redenen. Zo was het dier bijvoorbeeld een bron van inkomst, net zoals bij de landbouw tegenwoordig. Vandaag de dag is een band tussen mens en dier meer gerust op een emotioneel vlak.

Er wordt wel eens gesproken over een dier te ver doorbehandelen, door de vermenschelijking. Wat is uw mening daarover?

Mensen spreken vaak over te ver doorbehandelen, omdat een eigenaar niet zonder het dier kan. Te

ver doorbehandelen vind ik meer een argument om niet door te verwijzen. Uitgaven zouden daarnaast ook geen invloed mogen hebben op het lijden van een dier. Als de eigenaar er simpelweg geen geld voor heeft, dan kan je het niet extra erbij bedenken. Dan houdt het gewoon op. Je kan en mag niet voor de klant denken, want dan heb je zelf al een beslissing gemaakt terwijl een eigenaar er toch anders over denkt. Het is daarom belangrijk om de klant goed te informeren, zodat hij weet welke opties hij tot zijn beschikking heeft en dan is het aan hem om die keuze te maken.

Heeft u nog toevoegingen over het onderwerp?

Ik ben zelf bezig met de oncologie. Vroeger was het als je de diagnose borstkanker kreeg, dan was het einde verhaal. Als je ziet wat er nu mogelijk is in de humane zorg, dan zie ik geen reden om het niet te proberen in de veterinaire sector. Evenals protheses en gecompliceerde operaties. Je moet ergens beginnen en dan kan je je daarin evolueren.

Bijlage D: Interviews huisdiereigenaren

1. Elizabeth Nijdam

Welk huisdier heeft u? Hoeveel huisdieren heeft u?

Ik ben op dit moment alleen in het bezit van een kat (Europese Korthaar). Ik had ook nog een hond (Border Terriër), maar die is in September overleden op vijftienjarige leeftijd aan een hersentumor. De kat is elf jaar oud.

Wat is de reden dat het huisdier is aangeschaft?

Wij waren destijds naar India verhuist. In Nederland hadden we een kat, maar die mocht niet mee naar India vanwege een longaandoening. Een oud-collega van mijn man had net haar kat verloren en bood aan om onze kat over te nemen, omdat wij nog een huis zochten voor hem. Omdat we onze oude kat weg moesten doen, hadden we de kinderen beloofd om in India een nieuwe kat te nemen. Zogezegd, zo gedaan.

Waarom is specifieke deze kat aangeschaft?

Ze was een zwarte kitten, wat in India, in bijgeloof, als niet gewild wordt gezien. Daarom namen wij haar, want anders bleef ze over.

Welke activiteiten doet u met uw huisdier?

De kat leeft heel erg haar eigen leven en we mogen wat met haar doen als zij vindt dat er iets gedaan moet worden. Zo speelt ze als ze daar zelf zin in heeft en anders niet. Zo laat ze ook duidelijk weten als ze er geen zin in heeft.

Dus als ik het goed begrijp, heeft u haar alleen voor gezelschap?

Dat klopt. We hebben haar alleen voor het gezelschap. Met de hond deden we wel een hondentraining.

Hoe omschrijft u uw band met uw huisdier?

Zoals eerder genoemd, is ze heel erg haar eigen leven aan het leiden en wij komen in beeld als ze iets nodig heeft. Ze is wel socialer sinds onze hond is overleden, maar ze is alleen afhankelijk als het uitkomt. Ik probeer wel zo veel mogelijk aan te halen, omdat ze er dan misschien nog aan went en om nog enigszins te socialiseren. Mijn dochter is wat meer echt van het knuffelen, maar dat wil ze al helemaal niet.

Wat maakt de band goed en minder goed?

Als ik thuiskom, of mijn man, komt ze tegenwoordig wel naar beneden om te kijken wie er is. Met mijn andere dochter heeft ze een betere band, want daar slaapt ze ook bij in bed. Wat de band minder goed maakt, is dat ze heel onvoorspelbaar kan zijn. Zo kan ze vanonder de bank opeens naar je enkels grijpen of krabben/bijten. Dat laatste doet ze dan voornamelijk als ze te veel aandacht krijgt.

Wat is belangrijk voor een goede relatie met uw huisdier?

Het belangrijkste is dat je het fijn vindt om een dier in huis te hebben en deze de nodige aandacht geven. Dus het aandacht opzoeken en kunnen kletsen met je huisdier. Onze vorige kat had dit veel meer, dan de kat die we nu hebben. Daarnaast is het belangrijk om het dier in zijn eigen waarde te laten.

Kunt u een voorbeeld benoemen?

In het geval van onze kat is het goed luisteren naar de tekens die zij ons geeft.

Kan een dierenarts hier iets in betekenen?

Niet dat ik het zo heb ervaren, nee. Toen we haar net kregen was ze redelijk wild en erg energiek. Onze dierenarts daar gaf aan dat dit wel over zou gaan naarmate ze ouder zou worden. Ze is ondertussen elf jaar en ze is bijna niks veranderd qua energieniveau.

Welk effect heeft een (eventuele) ziekte van het dier op u?

Wij hebben tot zover veel geluk gehad met de gezondheid van onze huisdieren. Onze emoties hangen erg af van wat het is. Een gebroken poot is makkelijk op te lossen, maar een tumor is al lastiger. We luisteren daarin erg naar wat de dierenarts zegt.

Volgt u daarin elk advies van de dierenarts?

Als de dierenarts zegt dat een bepaalde behandeling gekozen moet worden, dan zullen we dat doen. Dit trouwens wel alleen als het een dierenarts is die de mogelijkheden kan onderbouwen.

Bent u bekend met de voordelen van mens-dierrelatie?

Ja, een dier voegt iets toe. De hond was onderdeel van het gezin. Kinderen moeten opgroeien met dieren en leren met respect te handelen. Prima dat huisdieren voor ondersteuning ingezet worden, maar dieren moeten goed verzorgd worden. Je hebt ze in huis genomen, dus je moet ervoor zorgen.

Op welke manier(en) verzamelt u informatie voor/over uw huisdier?

We luisteren altijd naar de dierenarts, want hij is deskundig. We gaan sowieso 1x per jaar voor inentingen.

Verwacht u over dit onderwerp te worden geïnformeerd via uw dierenarts?

Nee, niet perse. Wij hebben het nog niet meegemaakt. Het belangrijkste is dat het welzijn van het dier voorop staat. Informatie zou dan niet het verschil moeten maken.

Heeft u nog toevoegingen of opmerkingen?

Een dier is een dier en het is goede toevoeging voor het gezin.

2. Herma van der Velde

Welk huisdier heeft u? Hoeveel huisdieren heeft u?

Ik heb drie honden. De eerste is een Portugese klike. Deze hond hebben we meegenomen uit Portugal, dus hij is een straathond. Officieel is het een soort terriër. Hij is veertien jaar. Daarnaast hebben we een husky van tien. Deze is theoretisch van mijn dochter, maar hij woont bij ons en hij blijft ook als zij het huis uit gaat. De derde is de australian shepherd van onze dochter, anderhalf jaar oud. Die is echt van haar en die gaat ook met haar mee als ze het huis uit gaat.

Wat is de reden dat het huisdier is aangeschaft?

Mijn eerste hond had ik aangeschaft in 2003, een border collie. Het leek mij namelijk erg leuk om een hond te hebben. Wel vind ik het belangrijk dat je voor een huisdier moet kunnen zorgen. Daarom had ik nog niet eerder een hond aangeschaft. Ik was druk met werk en er was overdag bijna niemand thuis. Toen de border collie op leeftijd was, wilde we graag nog een hond erbij. De husky heeft onze dochter meegenomen uit Finland na haar buitenlandstage op een huskyfarm.

Welke activiteiten doet u met uw huisdier?

De husky zou worden gebruikt als sledehond, maar omdat hij epilepsie heeft en een slechte poot

linksachter was er besloten om hem daarvoor niet te gebruiken. Hij en de australian shepherd hebben heel veel beweging nodig, dus ik loop heel erg veel met de honden. Wij gingen zeker twee keer per dag naar de hei en nu we in Soest wonen gaan we naar de duinen. Daarnaast doet onze dochter trucjes met haar hond en traint ze veel met hem één op één, bijvoorbeeld gehoorzaamheidstest. De hond vindt dit heel leuk en loopt altijd achter haar aan, maar wel zolang hij een beloning krijgt.

Hoe omschrijft u uw band met uw huisdier?

Onze portugees is heel erg aanhankelijk, het lijkt soms net of ik honing aan mijn kont heb. Dit is nog erger als we op vakantie zijn, want dan is hij natuurlijk in een andere omgeving. Onze kinderen zijn geadopteerd uit Haïti en sinds het begin heeft hij moeite gehad met de huidskleur. Dan komen ze bijvoorbeeld de trap af en dan begint hij heel hard te blaffen. Dit heeft hij al gehad sinds het begin en het is nog steeds zo. De husky is heel erg gericht op mijn man. Normaliter huilen husky's heel erg, maar die van ons babbelt uitgebreid met mijn man. Die kunnen dan hele gesprekken hebben met elkaar. Met de australian krijg je heel makkelijk een band, alleen dit willen wij een beetje voorkomen, omdat hij het met onze dochter meegaat als zij op zichzelf gaat wonen. Wij willen liever dat hij dan een band heeft met haar, want dan is er voor hem een duidelijke baas.

Wat maakt de band goed en minder goed?

De karaktertrekken kunnen lastig zijn. De australian shepherd is erg druk, ook omdat hij nog zo jong is. Hij is heel druk en alles is leuk voor hem. Dit kan heel erg leuk zijn, maar die husky vind ik ook heel erg leuk, want die kan heel rustig zijn. Als je niet wist dat hij in huis is, merk je hem ook niet op. Hij is heel stil en komt niet altijd als er bezoek is. De portugees is heel hysterisch en blaft tegen vreemden en de kinderen. Dit is best irritant. De australian heeft moeite met het vinden van zijn plek. Als mijn man dan met de husky aan het praten is, komt de australian er pontificaal tussen staan. Daarnaast blaft hij ook heel erg veel en meestal laat ik dat maar gaan, maar hij blaft langer dan dat ik geduld heb.

Wat is belangrijk voor een goede relatie met uw huisdier?

Het belangrijkste voor een goede relatie is luisteren. Dit heeft grotendeels te maken met de manier van opvoeding, maar honden moeten kunnen luisteren en commando's op kunnen volgen. Zodat hij zomaar de weg oversteekt, maar wel stil blijft staan als je dat tegen hem zegt. Dit kan worden gezien als een vorm van loyaliteit. Daarnaast is het ook belangrijk om veel te bewegen en te ondernemen. Hiervoor nemen wij onze dieren mee op vakantie. Wij hebben nog nooit een hond naar een pension gebracht, maar ze gaan mee op vakantie en naar bezoek.

Kan een dierenarts hier iets in betekenen?

Geen ervaring mee.

Welk effect heeft een (eventuele) ziekte van het dier op u?

Het zal een groot effect hebben op het gezin. Onze eerste hond heeft een aantal keer flinke lichamelijke mankementen gehad. Hiervan waren we best van slag en je bent er continu, ook onbewust, mee bezig. Je doet er dan alles aan om een dier er weer bovenop te brengen.

U zegt dat u alles zal doen om het dier erbovenop te krijgen. Is er een grens voor hoever u zou gaan qua behandelingen?

Hoever je gaat is natuurlijk afhankelijk van de situatie. Factoren die hierbij komen kijken zijn leeftijd en toekomstige prognose. Een van de honden heeft op veertienjarige leeftijd een maagtorsie gehad. De dierenarts raadde een operatie in eerste instantie niet aan, vanwege de impact van de operatie, zijn leeftijd en het risico. Dit deed ons in eerste instantie twijfelen. We hebben toen besloten om eerst

te starten met medicatie en dit had erg veel effect. Als de medicatie niet had gewerkt, had er waarschijnlijk geen operatie plaatsgevonden. Ik vind het lastig om dat met zekerheid te zeggen. Voor de keuze staan is anders dan nu vooraf/achteraf rationeel te redeneren. Er is natuurlijk wel een maximum wat je doet voor een dier. Oneindig lijden is niet terecht. Het dier heeft dan ook geen plezier meer.

Wat zou dan doorslaggevend zijn om een behandeling wel of niet te doen?
Vaak is de leeftijd wel doorslaggevend.

Bent u bekend met de voordelen van mens-dierrelatie?
Huisdieren vormen een zekere vorm van steun. We wilden dan ook graag dat de kinderen zouden opgroeien met een dier. Ze leren er veel van en de dieren bieden hun een vorm van steun. Daarnaast zorgt het wandelen met de honden ook voor een gezond lichaam. Het dier wordt onderdeel van het gezin en je doet er alles voor. Voor sommige mensen is het geld niet altijd beschikbaar en ik mag met geluk zeggen dat wij dat probleem niet zozeer hebben. Wij kunnen daardoor de stap makkelijker zetten om een behandeling te starten. Voor de aanschaf van een dier is het verstandig om te bepalen of het mogelijk is om onverwachte gebeurtenissen te kunnen bekostigen voor een dier. Een dier kost simpelweg heel veel geld.

Op welke manier(en) verzamelt u informatie voor/over uw huisdier?
We kijken meestal eerder op het internet, maar bij twijfel gaan we direct naar de dierenarts. Laatst was een van onze honden over een boom gestruikeld tijdens het wandelen en daar had hij erg veel last van. Toen hebben we direct een afspraak gemaakt bij de dierenarts, want je wilt niet hij er langdurig last van heeft.

Verwacht u over dit onderwerp te worden geïnformeerd via uw dierenarts?
Een dierenarts móet daarover kunnen informeren, omdat het belangrijke informatie kan zijn voor een eigenaar.

Heeft u nog toevoegingen of opmerkingen?
Onze motivatie voor de aanschaf van een hond is dat het belangrijk is voor de kinderen om op te groeien met een dier en dat ze een verantwoordelijkheid hebben voor de verzorging. De hond helpt bij het opgroeien en uiteindelijk ook bij het maken van keuzes. Daarnaast brengt de dierenliefde bij wat ertoe kan leiden dat kinderen respect krijgen naar dieren.

3. Lovely van der Velde

Welk huisdier heeft u? Hoeveel huisdieren heeft u?
Ik ben in het bezit van een australian shepherd en ik heb eigenlijk ook een husky, maar die is nu van mijn ouders.

Wat is de reden dat het huisdier is aangeschaft?
De australian shepherd heb ik aangeschaft, omdat ik al heel lang dat ras wil. Ik vind het een top ras vanwege het uiterlijk én het karakter. Ik wilde graag een hond voor de sport en om er eventueel nog mee te gaan fokken. De australian komt uit een nest van showhonden.

Welke activiteiten doet u met uw huisdier?
Ik ben kynologisch instructeur, dus ik doe veel verschillende oefeningen met hem. Onder andere

behendigheid waarbij we bijvoorbeeld over de loopplank gaan en door de plastic hoepels. Daarnaast doe ik aan rally, welke een parcours is op basis van hele commando's.

Hoe omschrijft u uw band met uw huisdier?

Ik zie hem echt als mijn beste vriend. Hij volgt mij overal naartoe. Hij is anderhalf, dus het is net een onstuimige puber en hij weet heel goed wat hij wil en bepaalt dit dan ook zelf. Het ligt natuurlijk ook deels aan het ras, maar hij wil heel graag werken.

Wat maakt de band goed en minder goed?

Het karakter kan soms lastig zijn en hij is ook heel energiek. Daarnaast is hij soms té slim. Ik train heel veel honden. Als ik met hem ga trainen, dan snapt hij het eigenlijk al na de eerste keer. Dit kan positief zijn, maar zo weet hij ondertussen ook hoe de deuren open moeten.

Wat is belangrijk voor een goede relatie met uw huisdier?

Contact en aandacht. Je kan wel hele verhalen vertellen, maar als hij geen aandacht heeft dan werkt dat niet. Daarnaast is het belangrijk om goed in te lezen over welk ras je wil of in huis haalt.

Wat is dan belangrijke informatie om te weten voor de aanschaf van een bepaald ras?

Welke aandoeningen kunnen erbij voorkomen? Wat voor karakter heeft het ras en past dat bij je? Mijn hond komt uit een nest van showhonden. De showlijn onderzoekt alle ziektes al op voorhand. Mocht ik met hem willen fokken via de club dan ben ik verplicht om nogmaals te screenen op aandoeningen.

Kan een dierenarts hier iets in betekenen?

Voor gewenning is het belangrijk om de hond meerdere keren naar de dierenarts te brengen en niet alleen als er iets mis is. Sommige dierenartsen bieden deze service aan, maar nog niet allemaal. Het is deels natuurlijk ook eigen verantwoordelijkheid. Daarnaast kijken dierenartsen voornamelijk alleen naar de fysieke factoren. Hierdoor erkent een dierenarts niet altijd gedrag gekoppeld aan pijn. Ook vragen ze nog te weinig door en concluderen hierdoor iets (te) snel. De samenwerking tussen gedrag en fysieke uitingen is nog zeker iets waarop verbeterd kan worden.

Welk effect heeft een (eventuele) ziekte van het dier op u?

Het kost natuurlijk geld. Daarnaast zou ik het erg jammer vinden als door ziekte ik niet meer zou kunnen fokken met hem. Als hij nu ziek zou worden, zou ik alles voor hem doen. Voor later zou het belangrijkste zijn hoelang hij nog heeft na een behandeling.

Bent u bekend met de voordelen van mens-dierrelatie?

Ja, ik ben er bekend mee. In een positieve relatie wordt er endorfine aangemaakt. In het nest krijgt de hond rusthormonen en geeft deze dan weer door wat zorgt voor een prettige sfeer. Zodra de hond uit het nest wordt gehaald en bij je komt geeft en krijgt de hond de rusthormonen van/aan zijn eigenaar. Zo'n band kan alleen versterkt worden als je echt weet wat je in huis haalt.

Op welke manier(en) verzamelt u informatie voor/over uw huisdier?

Ik maak gebruik van het internet en de dierenarts. Welke wanneer hangt af van de situatie. Op het internet vergelijk ik wel de websites voor soortgelijke informatie. Daarna wil ik de informatie zo specifiek mogelijk maken. Dan kijk ik bijvoorbeeld naar soortgelijke casussen.

Verwacht u over dit onderwerp te worden geïnformeerd via uw dierenarts?

Nee, niet zo veel als ik wil. Je krijgt meer te horen op de training, zoals puppytraining. Zoals eerder al genoemd kijken dierenartsen alleen naar het fysieke deel en niet naar het mentale deel.

Heeft u nog toevoegingen of opmerkingen?

Nee, geen opmerkingen.

Bijlage E: Gecodeerde interviews

Tekstfragmenten	Open coderen	Axiaal coderen
Taima Sjoerds		
Ervoor zorgen dat het dier zo min mogelijk stress ervaart, wat bijdraagt aan een positieve ervaring voor zowel de klant als het dier.	Centrale aspect omgang dier	Stresservaring
Verder houden we “...” zeker niet gewenst.	Rust in de wachtkamer	Stresservaring
Ik moet eerlijk zeggen dat de definitie van dit begrip mij niet bekend is.	Onbekendheid met het begrip mens-dierrelatie.	Bewustzijn
Ik ben niet “...” zo niet benoemen.	Bekendheid met effecten mens-dierrelatie	Bewustzijn
Voornamelijk proberen we zoveel mogelijk het welzijn te waarborgen van het dier. Er wordt niet zozeer besproken welke effecten het gedrag van de eigenaar heeft op het dier.	Niet bewust bezig met de effecten van mens-dierrelatie.	Mens-dierrelatie in de praktijk Bewustzijn
Ik denk dat diergezondheid erg van belang is. Wanneer een dier niet in orde is, zijn de eigenaren ongerust, wat kan leiden tot het overnemen van gedrag van mensen op dieren en vice versa.	Mening over de rol van diergezondheid op de mens-dierrelatie.	Bewustzijn
Indirect probeer ik wel rekening te houden dat de eigenaar zoveel als mogelijk rustig blijft.	Effect gedrag eigenaar op dier.	Mens-dierrelatie in de praktijk

Tekstfragmenten	Open coderen	Axiaal coderen
Denise Pront		
Dat de dieren “...” niet anders kan.	Centrale aspect omgang dier.	Stresservaring
We houden rekening met de leeftijd en privéomstandigheden van een eigenaar om te bepalen wat mogelijk voor een zo’n goed mogelijke behandeling.	Aangepast zorg.	Omstandigheden behandeling
Bij ons zijn “...” naar huis gaan.	Ervaring met emoties eigenaren.	Mens-dierrelatie in de praktijk.
Het kan natuurlijk altijd beter, maar tijdens de studie leren we best veel over gedrag van dieren en hoe dit is in verhouding met mensen.	Bekendheid met het begrip mens-dierrelatie.	Bewustzijn
Ja, de dieren “...” tot erfelijke afwijkingen.	Bekend met het effect van mens op dier en dier op mens.	Bewustzijn
We houden er “...” een goed resultaat.	Bewust bezig met de mens-dierrelatie, voornamelijk dierenwelzijn.	Mens-dierrelatie in de praktijk
Als een dier “...” op de werkprestaties.	Effecten van verminderde diergezondheid op de relatie.	Bewustzijn
Je moet je verantwoordelijkheid kunnen nemen en niet alleen een dier nemen als het gezond is. Maar ook klaar kunnen staan voor je dier als deze ziek is.	Dier de nodige zorg moeten kunnen bieden.	Verantwoordelijkheid

Tekstfragmenten	Open coderen	Axiaal coderen
Julia Bos		
Op de juiste “...” krabt of bijt.	Centrale aspect omgang dier.	Stresservaring
De praktijk zorgt ervoor dat medewerkers voldoende en juiste kennis hebben over de te behandelen dieren.	Kennis medewerkers	Omstandigheden behandeling
Huisdiereigenaren kunnen heel erg bezorgd en emotioneel zijn als er iets met hun huisdier aan de hand is.	Emoties huisdiereigenaar	Mens-dierrelatie in de praktijk
Vanuit de praktijk zie ik dat mensen meer over hebben voor hun dier en hun dier echt als kind zien. Hierdoor zijn eigenaren vaak wat mondiger betreft de gezondheid van hun huisdier.	Versterkte relatie	Mens-dierrelatie in de praktijk
De eigenaren zijn “...” iets mis is.	Versterkte relatie	Mens-dierrelatie in de praktijk
Ik zie vaak als de hond/kat gezond is, de eigenaar blij en opgelucht is. Een gezond dier heeft dus een positieve invloed op de eigenaar.	Bekend met effect gezondheid op de relatie.	Bewustzijn

Tekstfragment	Open coderen	Axiaal coderen
Stefan Hoyng		
Eigenaren kunnen soms té overbezorgd zijn. In de ogen van de eigenaren is er iets mis met het dier, maar na klinisch onderzoek kan de conclusie worden getrokken dat hij gezond is.	Overbezorgde eigenaren	Gedrag eigenaar
Waar ik voornamelijk “...” je kan verwachten.	Omgang eigenaar en dier.	Mens-dierrelatie in de praktijk
Tijdens het consult “...” over op sedatie.	Onderzoek van het dier	Stresservaring
Zo had ik een eigenaar die op het eerste gezicht heel rustig was, maar uiteindelijk heel veel bleek te willen. De kosten maakte hem niet uit, maar hij wilde het liefst alles uitsluiten.	Wat wil de eigenaar?	Gedrag eigenaar
Wat ik als een goede mens-dierrelatie zou zien, is een situatie waarin er sprake is van een win-winsituatie voor de eigenaar en het dier. Een relatie is dan niet goed als één van de twee eronder gaat lijden.	Mening over een goede mens-dierrelatie	Bewustzijn
Mensen zien de toekomst op de lange termijn niet altijd goed in. Er is daarnaast ook sprake van een toegenomen rol van huisdieren in de familie. Dit zorgt voor meer kosten en daarbij ook meer zorg.	Huisdier is onderdeel van het gezin.	Mens-dierrelatie in de praktijk
De verhalen dat een hond op zijn eigenaar lijkt zijn vaak waar. Een eigenaar die snel stress heeft zal hoogstwaarschijnlijk in het bezit zijn van een (extreem) nerveus dier.	Invloed mens op dier.	Mens-dierrelatie in de praktijk
Ik ben geen “...” dier vaak vergeten.	Mening over dieren als gebruiksobject.	Dierenwelzijn
Daarbij kan het van pas komen om de reden van de aanschaf te achterhalen en of de eigenaar er een activiteit mee doet. Deze feiten kunnen doorslaggevend zijn voor een bepaalde behandeling.	Reden van aanschaf kan bepalend zijn voor een behandeling.	Omstandigheden behandeling

Zie het als in de humane wereld. Als je partner ziek is, kan dit je dichterbij elkaar brengen, omdat je de situatie gezamenlijk doorgaat, maar het kan ook een totaal andere kant op gaan.	Vergelijking met de humane wereld	Mens-dierrelatie in de praktijk
Ik vergelijk met “...” perspectief naar kijken.	Vergelijking met de humane wereld.	Omstandigheden behandeling
Mensen spreken vaak “...” het gewoon op.	Mening over het doorbehandelen van huisdieren	Doorverwijzen
Je kan en “...” keuze te maken.	Informeren klant	Omstandigheden behandeling

Tekstfragmenten	Open coderen	Axiaal coderen
Elizabeth Nijdam		
Wat de band “...” te veel aandacht krijgt.	Verminderde band	Mens-dierrelatie
Daarnaast is het belangrijk om het dier in zijn eigen waarde te laten. In het geval van onze kat is het goed luisteren naar de tekens die zij ons geeft.	In de waarde laten.	Mens-dierrelatie
We luisteren daarin erg naar wat de dierenarts zegt. Als de dierenarts zegt dat een bepaalde behandeling gekozen moet worden, dan zullen we dat doen.	Invloed dierenarts	Omstandigheden behandeling
Prima dat huisdieren voor ondersteuning ingezet worden, maar dieren moeten goed verzorgd worden. Je hebt ze in huis genomen, dus je moet ervoor zorgen.	Mening bezit huisdieren	Mens-dierrelatie
Het belangrijkste is dat het welzijn van het dier voorop staat. Informatie zou dan niet het verschil moeten maken.	Behandelen als dit het welzijn ondersteunt.	Omstandigheden behandeling

Tekstfragment	Open coderen	Axiaal coderen
Herma van der Velde		
Wel vind ik het belangrijk dat je voor een huisdier moet kunnen zorgen. Daarom had ik nog niet eerder een hond aangeschaft. Ik was druk met werk en er was overdag bijna niemand thuis.	Reden aanschaf huisdier	Bewustzijn
De karaktertrekken kunnen “...” ik geduld heb.	Band met huisdier	Mens-dierrelatie
Hoever je gaat is natuurlijk afhankelijk van de situatie. Factoren die hierbij komen kijken zijn leeftijd en toekomstige prognose.	Eisen voor een behandeling	Omstandigheden behandeling
Het dier wordt onderdeel van het gezin en je doet er alles voor. Voor sommige mensen is het geld niet altijd beschikbaar en ik mag met geluk zeggen dat wij dat probleem niet zozeer hebben. Wij kunnen daardoor de stap makkelijker zetten om een behandeling te starten.	Invloed geld op keuze behandeling	Mens-dierrelatie Omstandigheden behandeling
Een dierenarts móet daarover kunnen informeren, omdat het belangrijke informatie kan zijn voor een eigenaar.	Informeren over mens-dierrelatie	Bewustzijn

Tekstfragment	Open coderen	Axiaal coderen
Lovely van der Velde		
Het karakter kan soms lastig zijn en hij is ook heel energiek.	Omschrijving band	Mens-dierrelatie
Daarnaast kijken dierenartsen “...” verbeterd kan worden.	Rol dierenarts in relatie	Mens-dierrelatie in de praktijk
Zodra de hond uit het nest wordt gehaald en bij je komt geeft en krijgt de hond de rusthormonen van/aan zijn eigenaar. Zo’n band kan alleen versterkt worden als je echt weet wat je in huis haalt.	Effect dier op mens	Bewustzijn
Nee, niet zo veel als ik wil. Je krijgt meer te horen op de training, zoals puppytraining. Zoals eerder al genoemd kijken dierenartsen alleen naar het fysieke deel en niet naar mentale deel.	Rol dierenarts in relatie	Mens-dierrelatie in de praktijk

Checklist

Schriftelijk Rapporteren

1. Het taalgebruik

- ☐ Voldoet aan de grammatica-, spellings- en stijlregels
- ☐ Kenmerkt zich door een actieve schrijfstijl
- ☐ Is zakelijk, formeel en objectief
- ☐ Is samenhangend (verwijs- en verbindingswoorden)
- ☐ Heeft een adequaat gebruik van persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden
- ☐ Is afgestemd op de doelgroep
- ☐ Heeft een uniforme stijl

2. De ordening

- ☐ Kenmerkt zich door een (inhoudelijk) logische opbouw
- ☐ Kenmerkt zich door juist opgebouwde thematische alinea's

3. Het rapport

- ☐ Heeft een uniforme opmaak
- ☐ Heeft een decimale hoofdstuk- en paragraafnummering met maximaal drie cijfers
- ☐ Heeft hoofdstukken/paragrafen met een passende titel
- ☐ Heeft een inleidende passage in alle hoofdstukken (m.u.v. hoofdstuk 1)
- ☐ Heeft een nieuw hoofdstuk op een nieuwe pagina
- ☐ Heeft genummerde bladzijden
- ☐ Is vrij van plagiaat

4. Figuren en tabellen

- ☐ Zijn zelfstandig te begrijpen
- ☐ Ondersteunen de tekst
- ☐ Hebben een passende titel (boven de illustratie)
- ☐ Zijn apart (door)genummerd
- ☐ Hebben een verwijzing in de tekst

Verslagopbouw

5. De omslag

- ☐ Bevat de titel
- ☐ Vermeldt de auteur(s)
- ☐ Vermeldt eventueel opleiding of opdrachtgever

6. De titelpagina

- ☐ Bevat de titel
- ☐ Vermeldt de auteur(s)
- ☐ Vermeldt de opdrachtgever(s)
- ☐ Vermeldt de plaats en de datum

7. Het voorwoord

- ☐ Bevat de persoonlijke aanleiding tot het schrijven van het rapport
- ☐ Bevat persoonlijke bedankjes
- ☐ Beschrijft eventueel de taakverdeling binnen de groep en/of het opleidingskader

8. De inhoudsopgave

- ☐ Vermeldt alle genummerde onderdelen van het rapport
- ☐ Vermeldt de samenvatting, bronnenlijst en de bijlage(n)
- ☐ Heeft een correcte paginaverwijzing

9. De samenvatting

- ☐ Is zelfstandig te begrijpen
- ☐ Is een beknopte versie van het rapport
- ☐ Bevat de conclusies en aanbevelingen
- ☐ Geeft suggesties voor verder onderzoek
- ☐ Bevat geen nieuwe informatie

10. De inleiding

- ☐ Is hoofdstuk 1
- ☐ Beschrijft de context en relevantie
- ☐ Bevat de hoofdvraag
- ☐ Bevat de deelvragen
- ☐ Vermeldt de doelstelling
- ☐ Bevat een leeswijzer

11. Materiaal en methode

- ☐ Beschrijft de gevolgde onderzoeksmethode
- ☐ Motiveert de keuze voor deze onderzoeksmethode
- ☐ Beschrijft de variabelen en/of eenheden
- ☐ Beschrijft de methode van data-analyse

12. De resultaten

- ☐ Zijn gestructureerd weergegeven
- ☐ Zijn correct geanalyseerd

13. De discussie

- ☐ Vermeldt de interpretatie(s) van de resultaten
- ☐ Bevat een vergelijking met relevante literatuur
- ☐ Geeft de valide argumentatie weer
- ☐ Evalueert de gevolgde onderzoeksmethode
- ☐ Bevat een kritische reflectie op de eigen bevindingen

14. De conclusies en aanbevelingen

- ☐ Bevatten antwoord(en) op de hoofdvraag
- ☐ Zijn gebaseerd op relevante feiten
- ☐ Bevatten geen nieuwe informatie

15. De APA-bronvermelding

- ☐ Is als verwijzing in de tekst correct vermeld
- ☐ Is als bronnenlijst op de juiste wijze vormgegeven

16. De bijlagen

- ☐ Ondersteunen de tekst
- ☐ Bevatten geen eigen analyse
- ☐ Hebben verwijzingen in de tekst
- ☐ Zijn voorzien van een passende titel en een letter
- ☐ Zijn overzichtelijk en leesbaar weergegeven